

Redogörelse

1983/84:21

Styrelsens för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond berättelse över fondens verksamhet och förvaltning under år 1983

1984-02-20

Till riksdagen

Styrelsen för Riksbankens jubileumsfond får härmed avge berättelse över fondens verksamhet och förvaltning under år 1983.

Ledamöter och suppleanter i styrelsen var vid årets utgång:

professor Staffan Helmfrid (ordförande)

suppleant: professor Inge Jonsson

riksbankschefen Bengt Dennis (vice ordförande)

suppleant: avdelningsdirektör Thomas Franzén

riksdagsledamot Stig Gustafsson

suppleant: riksdagsledamot Birger Rosqvist

riksdagsledamot Helge Hagberg

suppleant: riksdagsledamot Margit Sandén

riksdagsledamot Lars-Ingvar Sörenson

suppleant: riksdagsledamot Margot Wallström

riksdagsledamot Lars Ahlmark

suppleant: riksdagsledamot Birger Hagård

riksdagsledamot Gunnar Biörck

suppleant: riksdagsledamot Hugo Hegeland

riksdagsledamot Einar Larsson

suppleant: riksdagsledamot Ulla Ekelund

professor Leif Lewin

suppleant: professor Ulf Olsson

professor David Magnusson

suppleant: professor David H. Ingvar

professor Solveig Wikström

suppleant: professor Jan Erik Kihlström

Filosofie doktorn, docent Nils-Eric Svensson har under året varit fondens direktör och chef för dess kansli.

Fondens uppgift

Enligt sina stadgar har Riksbankens jubileumsfond till ändamål att främja och understödja till Sverige anknuten vetenskaplig forskning. Därvid gäller bl. a. att företräde skall ges åt forskningsområden, vilkas medelsbehov icke är så väl tillgodosedda på annat sätt, att fondens medel speciellt skall användas för att stödja stora och långsiktiga projekt, att nya forskningsuppgifter, som kräver snabba och kraftiga insatser, särskilt skall uppmärksammas, att fonden skall söka främja kontakter med internationell forskning.

I underlaget för riksdagens stadgebeslut förutsattes "att fondens verksamhet till en början inriktas på sådan forskning, som syftar till att öka kunskapen om de verkningar, som tekniska, ekonomiska och sociala förändringar framkallar i samhället och hos de enskilda människorna".

Stadgarna anger också att verksamheten skall ges en betydande flexibilitet. I princip skall icke något forskningsområde vara uteslutet från möjligheten att erhålla bidrag från fonden.

Mot den här bakgrunden har styrelsen funnit det rimligt att särskilt uppmärksamma samhälleligt angelägna forskningsområden vilka inte har några speciella företrädare för sig. Fondens resurser kan därigenom i första hand ses som ett *komplement* och alltså inte som ett alternativ till övriga resurser som finns för forskning i Sverige.

Arbetsätt

Styrelsen har under året sammanträtt fyra gånger. Ansökningar om forskningsanslag har innan de tagits upp i styrelsen i flertalet fall granskats av särskilda sakkunniga. Som underlag för styrelsens beslut har vidare funnits bedömningar från en eller flera arbetsgrupper (prioriteringsgrupper) i vilka ingått dels ledamöter av fondens styrelse, dels sakkunniga utanför styrelsen. De fem av styrelsen utsedda arbetsgrupperna hade vid årets slut följande sammansättning.

Arbetsgrupp 1 (ekonomi, geografi etc.): Biörck, Franzén, Hagberg, Olsson, Wikström samt docent Villy Bergström och professor Erik Bylund.

Arbetsgrupp 2 (beteendevetenskap etc.): Magnusson, Wallström samt professorerna Kjell Härnqvist, Karl Gustav Jöreskog och Karl Erik Rosengren.

Arbetsgrupp 3 (statskunskap etc.): Gustafsson, Larsson, Hegeland, Lewin samt docent Gunnel Gustafsson.

Arbetsgrupp 4 (medicin, naturvetenskap, teknik etc.): Ahlmark, Ekelund, Ingvar, Kihlström, Rosqvist, Sörenson samt professorerna Sune Berndt, Marianne Frankenhaeuser och Rolf Öhman.

Arbetsgrupp 5 (humaniora): Hagård, Helmfrid, Jonsson, Sandéhn samt professorerna Sten Carlsson och Inger Rosengren.

Inom fonden har dessutom funnits tre s. k. områdesgrupper. Deras uppgift är att kartlägga forskningsbehov och föreslå åtgärder i syfte att främja vetenskaplig forskning inom problemområden som bedöms angelägna men inte tillräckligt uppmärksammade. Grupperna har haft följande benämning och sammansättning.

1. Områdesgruppen för *forskning om skattefrågor*: docent Lars Bertmar, professor Gunnar Biörck, ekon. dr Gunnar Du Rietz, tf professor Axel Hadenius, ekonom Per-Olof Edin, länsråd Lars Johanson, professor Gustaf Lindencrona, ekon. dr Alf Lindqvist (forskningssekr.), professor Sven-Olof Lodin, professor Karl-Erik Wärneryd, statssekreterare Carl Johan Åberg.

2. Områdesgruppen för *forskning om riksdagens funktion och arbetsformer*: riksdagsledamöterna Gunnar Biörck, Stig Gustafsson, professorerna Pär-Erik Back, Leif Lewin, Nils Stjernquist (verkställande ledamot).

3. Områdesgruppen för *öststatsforskning*: riksdagsledamöterna Jan Bergqvist, Carl Bildt, Sture Ericson, Birger Rosqvist, professorerna Bo Gustafsson, Daniel Tarschys, överingenjör Lars-Göran Engfeldt, forskningsassistent Claes Arvidsson (sekr.).

Fondens direktör har varit *ordförande* i områdesgrupperna.

Ekonomi

Fondens ekonomiska ställning per den 31 december 1983 och 1982 redovisas i tabellform här nedan. Några smärre ändringar i jämförelse med tidigare års tabeller bör noteras.

I tabellen *Balansräkning* under Skulder består posten *Donationsmedel* av två delposter, Kapital och Värdereglering donationskapital. Kapitalet består av obligationer upptagna till de bokföringsvärden varmed de överfördes till fonden (1962, 1974 och 1978). Värderegleringsposten utgör skillnaden mellan obligationsportföljens nominella värde och obligationernas tidigare bokförda värden. Denna delpost har under året minskat med 510 000 kr.

Minskningen svarar mot den kostnad som uppstått då obligationer med låg ränta bytts mot obligationer med högre ränta. Försäljningen av en lågprocentig obligationspost kan då ofta ske till lägre kurs än den nominella. Transaktioner av detta slag görs i syfte att öka avkastningen från obligationsportföljen. Utfallet redovisas fr. o. m. i år också under *Resultaträkning* (*Kostnader*, Rea- och omvärderingseffekter samt *Intäkter*, överföring från kontot Värdereglering donationskapital).

På tillgångssidan i balansräkningen är obligationsinnehavet liksom tidigare redovisat i nominella värden. (I en fotnot beskrivs också portföljens sammansättning och deklarationsvärde.) Posten har under året minskat med 370 000 kr. Denna värdeminskning beror huvudsakligen på att delar av vissa obligationsposter utlottats, dvs. förfallit till inlösen.

De nu kommenterade förändringarna i fondens årsredovisning har införts efter samråd med riksbankens revisionsavdelning och riksdagens revisorers kansli. Det är styrelsens förhoppning att den nu presenterade redovisningen har blivit mer överskådlig än tidigare års tabeller och att den skall underlätta för läsaren att snabbt skaffa sig information om fondens ekonomiska förhållanden under året.

Beviljade forskningsanslag

Fonden har under året beviljat 229 forskningsanslag på tillsammans 47,1 milj. kr. (tabell 1, s. 56) samt 1 milj. kr. för täckning av automatiska lönekostnadsökningar, för resor inom pågående projekt samt för områdesgruppernas verksamhet. Projektomkostnaderna i övrigt uppgick till 1,5 milj. kr. Förvaltningskostnaderna, vilka specificeras nedan, uppgick till 2 milj. kr.

I ett särskilt avsnitt (s. 9–54) lämnas en redogörelse för de nya forskningsprojekt, till vilka anslag beviljats under 1983. Vidare meddelas vissa statistiska uppgifter (s. 56–60) rörande de behandlade ansökningarna. I verksamhetsberättelsen för 1979 presenterades i översiktlig form och ämnesvis alla de forskningsprojekt som ditintills beviljats anslag från fonden.

Beviljade anslag disponeras enligt särskilda villkor som finns angivna i kontrakt med varje anslagsmottagare och enligt de regler för anslagsmottagare och anslagsförvaltare som fonden utfärdat. Praktiskt taget alla forskningsanslag från fonden förvaltas av statlig läroanstalt, som också är arbetsgivare för den personal som avlönas från anslagen. Den under året till läroanstalterna utbetalade förvaltningsavgiften 1 milj. kr. finns redovisad i specifikationen av projektomkostnader för 1983 (punkt B 2).

28 % av de beviljade forskningsmedlen 1983 har gått till nya projekt. Motsvarande andel under de närmast föregående tre åren har varit 33 %, 27 % resp. 22 % (tabell 9, s. 59). Av sökbeloppet för nya anslag har 16 % kunnat tillgodoses. Föregående år beviljades 18 % (tabell 10, s. 59). Konkurrensen om medel för nya projekt är alltså mycket hård.

De beviljade anslagsbeloppens genomsnittliga storlek har minskat avsevärt i realvärde (tabell 11, s. 59). 1979 års genomsnittliga anslagsbelopp, 165 000 kr., skulle motsvara ett belopp av 248 000 kr. år 1983 om en uppräkningsindex görs efter konsumentprisindex. Genomsnittstorleken på 1983 års anslag var 206 000 kr.

Resursutvecklingen

Fondens verksamhetskapacitet är helt beroende av avkastningen av de medel som genom riksdagsbeslut överlämnats till fonden. Medlen utgörs av en värdepappersportfölj (obligationer) som förvaltas av riksbanken. Fondens likvida medel ger också vissa ränteintäkter.

1968–1974 var intäkterna ca 20 milj. kr. per år. 1975–1978 (efter ett

kapitaltillskott på 100 milj. kr. genom beslut av riksdagen våren 1974) uppgick de till ca 27 milj. kr. per år. 1979–1980 var intäkterna 36 resp. 41 milj. kr. och fr. o. m. 1981 drygt 50 milj. kr. per år. Uppgången 1979 sammanhänger med det kapitaltillskott på 100 milj. kr. som beslutades av riksdagen 1978. Ökningen därefter beror på att några poster obligationer med låg avkastning förfallit till inlösen eller sålts. Obligationer med högre avkastning har därefter kunnat köpas. Inkomstökningar av det senare slaget kommer att bli helt marginella under de närmast kommande åren.

En *nominell* kapacitetsökning kan sålunda redovisas för de senaste åren. Ökningen understiger klart förändringarna av index för den allmänna prisutvecklingen i Sverige. De faktiska kostnadsstegringarna för forskningsprojekt har emellertid varit avsevärt större än vad konsumentprisindex anger. Fondens *reala* verksamhetskapacitet har alltså inte kunnat upprätthållas. (Skulle man välja 1968 som basår är den reala kapacitetsnedgången mycket betydande.)

I 1981 års verksamhetsberättelse redogjordes utförligt för de diskussioner som förts inom styrelsen om fondens framtida ekonomi. Den utredning som utförts på uppdrag av riksbanksfullmäktige i syfte att skapa en metod för "en över tiden bättre anpassad tilldelning av anslagsresurser" till fonden redovisades också. Under 1984 väntas fullmäktige i riksbanken framlägga ett förslag för riksdagen om fondens framtida finansiering. Innan detta riksdagsbeslut föreligger kommer fondens kapacitetsutveckling att vara osäker.

Uppföljning av verksamheten

Många av de forskningsprojekt som jubileumsfonden stöder belyser problem som är av allmänt samhälleligt intresse. Det är därför angeläget att resultat som tas fram blir bekantgjorda och att de kan bli föremål för diskussion och kritisk granskning. Under året har därför bl. a. ett antal sammankomster anordnats vid vilka vissa projekt har presenterats och diskuterats.

Områdesgruppen för skatteforskning anordnade i februari en konferens med deltagare från riksdag, regeringskansli, massmedia, skattemyndigheter, fackförbund, näringsliv etc. Syftet var att diskutera bl. a. forskningens möjligheter och betydelse för planeringen av skattesystemets fortsatta utformning. De skriftliga bidragen jämte referat av diskussionerna har senare publicerats i fondens skriftserie (RJ 1983:2) under titeln *Hur klarar vi 1990?*

I mars anordnades en sammankomst i riksdagshuset på temat *Alkoholpolitiken och forskningen*. Ansvarig för detta möte var den då verksamma gruppen för forskning inom området "beteende och hälsa". Deltagare var ledamöter av bl. a. social- och skatteutskotten samt företrädare för regeringskansli, berörda myndigheter och organisationer. Underlag för diskussionerna utöver inledande kommentarer av representan-

ter för de fem riksdagspartierna var symposierapporterna *Risken att bli alkoholist* (RJ 1982:1) och *Att förändra levnadssätt* (RJ 1982:3). Vidare fanns en sammanställning av partiernas alkoholpolitiska program fr. o. m. 1974 samt sju forskares synpunkter på dessa program. En utförlig rapport från sammankomsten publiceras under våren 1984.

Tillsammans med humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) och studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS) anordnade fonden i september ett symposium med rubriken *Vadan och varthän? Frågor om Sverige och dess framtid*. Deltagare var politiker, samhällsdebattörer, fackligt verksamma och forskare. Genom seminarieserier hade tre teman förberetts, nämligen *familjen*, *utveckling av samhällsförståelse*, *samhällsorganisation*. Symposierapporten beräknas bli publicerad i mitten av vårterminen 1984. I anslutning därtill planeras en diskussion mellan bl. a. riksdagsledamöter och forskare i syfte att se vad som är politiskt vidareförbart i det tankematerial som ställts samman.

I fondens uppgifter ingår stadgemässigt att söka främja kontakter med internationell forskning. Som ett led i denna verksamhet har med särskilda reseanslag ett antal forskare beretts möjligheter att presentera projekt och forskningsresultat vid utländska institutioner eller vid vetenskapliga symposier. Allsidigt informationsutbyte sker också regelmässigt med utländska fonder, särskilt europeiska, med liknande verksamhet som RJ. Detta slags informationsutbyte leder inte sällan till att värdefulla kontakter mellan enskilda forskare eller forskargrupper kan förmedlas.

Fondens styrelse och/eller arbetsgrupper har liksom tidigare år gjort flera s. k. projektbesök vid olika universitet och högskolor. Ingående diskussioner har kunnat föras kring projektens inriktning och uppläggning. Även läroanstaltens allmänna forskningsproblem har diskuterats.

Områdesgrupperna har på olika sätt inom sina områden haft livliga kontakter med företrädare för berörda forskningsdiscipliner. Syftet har varit att stimulera till forskningsinsatser och utvecklingsarbete inom de aktuella områdena. Två skrifter har publicerats under året: *Women and Men in Swedish Society*, Research Projects supported by the Bank of Sweden Tercentenary Foundation (RJ 1983:1) och *Hur klarar vi 1990?* Rapport från en konferens om skatter (RJ 1983:2).

De aktiviteter som beskrivits här ovan ingår som ett led i fondens strävan att sprida information om den verksamhet som den stöder. Men tanken är också att fondens styrelse, sakkunniga och kansli genom att aktivt följa projekt som stöds skall få större kunskaper om forskningens resultat, utgångspunkter och förutsättningar samt bättre underlag för bedömningar av de insatser som gjorts och görs med tillgängliga forskningsmedel. Av speciellt värde är de sammankomster där riksdagsledamöter och forskare kunnat mötas för ömsesidigt erfarenhetsutbyte. Fonden har genom sin direkta anknytning till riksdagen en unik ställning som kontaktorgan mellan politiker och forskare.

Balansräkning

per den 31 december 1983 och 1982

	1983	1982
<i>Tillgångar</i>		
Obligationer	683 942 000:—*	684 312 000:—
Checkräkning i riksbanken	51 335 714:85	46 278 055:83
Postgiro	16 101:54	66 873:26
Kassa	500:—	500:—
Summa kronor	735 294 316:39	730 657 429:09
<i>Skulder</i>		
Beviljade ej utbetalda anslag	30 359 485:46	27 203 950:98
Innehållen skatt	62 624:—	39 603:—
För pensionsavgifter m. m. reserverade medel	1 691 959:65	1 691 959:65
Disponibla forskningsmedel:		
Från tidigare år	56 011 969:50	49 104 736:45
Årets avsättning	1 968 331:82	6 907 233:05
Donationsmedel:		
Kapital	450 000 000:—	450 000 000:—
Värdereglering donationskapital	195 199 945:96	195 709 945:96
Summa kronor	735 294 316:39	730 657 429:09
	<i>Nominellt värde</i>	<i>Deklarationsvärde</i>
*Svenska statens obligationer	404 005 000:—	363 540 450:—
Hypoteksinrättningars obligationer	228 110 000:—	134 055 100:—
Kommunobligationer	21 540 000:—	16 497 700:—
Industriobligationer	30 287 000:—	27 133 330:—
Summa kronor	683 942 000:—	541 226 580:—

Resultaträkning

	1983	1982
<i>Intäkter</i>		
Räntor på obligationer	46 705 034:70	46 191 124:60
Övriga räntor	6 618 833:84	5 139 142:34
Övriga intäkter	82 917:55	260 587:31
Ej utnyttjade anslag	103 087:67	300 451:63
Överföring från värderegl. donationskapital	510 000:—	—:—
Summa kronor	54 019 873:76	51 891 305:88
<i>Kostnader</i>		
Förvaltningskostnader	1 969 139:41	1 744 152:99
Projektkostnader	1 457 602:53	1 188 919:84
Beviljade anslag	48 114 800:—	42 051 000:—
Rea- och omvärderingseffekter	510 000:—	—:—
Årets avsatta forskningsmedel	1 968 331:82	6 907 233:05
Summa kronor	54 019 873:76	51 891 305:88

Specifikation av omkostnader för år 1983*A. Förvaltningskostnader*

1. Arvoden till styrelse o. arbetsgrupper . . .	219 422:70	
2. Lönekostnader kansli	769 013:60	
3. Pensions- och sociala avgifter	464 169:—	
4. Sjuk-, hälso-, personalvårds- o. utbildningskostnader	7 959:32	
5. Reseersättningar	116 833:60	
6. Lokalkostnader	203 254:70	
7. Expenser	188 486:49	
varav inventarier	31 612:25	
telefon, post	20 342:60	
kopiering	64 583:—	
kontorsmateriel	50 129:63	
övr. expenser	21 819:01	
		1 969 139:41

B. Projektomkostnader

1. Arvoden till sakkunniga	360 023:—	
2. Förvaltningsavgifter	1 023 472:05	
3. Konferenser	67 107:48	
4. Övrig information	7 000:—	
		1 457 602:53

En fortlöpande räkenskapsmässig granskning av fondens verksamhet och förvaltning har under året utförts av riksbankens revisionsavdelning. Externrevision har dessutom genomförts av företrädare för riksdagens revisorer. Verksamhetsberättelsen för fonden kommer också i enlighet med föreskrift i fondstadgarna att överlämnas till riksdagens revisorer.

Staffan Helmfrid

Bengt Dennis
Stig Gustafsson
Helge Hagberg
Lars-Ingvar Sörenson
Lars Ahlmark

Gunnar Biörck
Einar Larsson
Leif Lewin
David Magnusson
Solveig Wikström

Nils-Eric Svensson

Riksbankens jubileumsfond 1965–1983

I det följande presenteras under avsnitt A (s. 9–54) sammanfattningar av projektplanerna för de nya forskningsprojekt som under 1983 beviljats anslag från fonden. Vidare redovisas under avsnitt B (s. 54–60) vissa statistiska uppgifter rörande verksamheten 1965–1983.

A. Nya projekt som beviljats anslag år 1983**EKONOMISK HISTORIA**

Olle Krantz/Lennart Schön, Lunds universitet
270 000 kr.

Dnr 83/144

Kris och omvandling i svensk ekonomi under 1800- och 1900-talen

De långsiktigt verkande krafterna bakom den ekonomiska omvandlingsprocessen skall studeras med särskild inriktning på strukturkriser under 1800- och 1900-talen. Ekonomins relativa tröghet eller förmåga till förnyelse under olika perioder, då dess sammansättning och institutionella sammanhang varit olika är därvid centrala inslag. Detta har aktualitet i dag, då uppfattningar framförs om att t. ex. trögheten i svensk ekonomi ökat under senare tid. Jämförelser med tidigare perioder med likartad omvandlingsproblematik görs dock sällan.

De planerade undersökningarna har en viktig utgångspunkt i nya serier över nationalprodukten och olika disaggregeringar av dessa, varvid en mängd nya beräkningar krävs.

Kapitalbildningen har en central position. Den har i vissa skeden varit en väsentlig drivkraft i samhällsförändringen och i andra skeden genom sin inriktning bidragit till att skapa trögheter. Investeringarnas relation till institutionella faktorer är här viktig.

Prisstrukturen spelar en stor roll i den ekonomiska omvandlingen, och en studie av dessa förändringar är sålunda central. Förhållandet till t. ex. investeringsbeteende under olika perioder skall undersökas.

En växande del av produktionen har under senare decennier bestått av tjänster producerade inom offentlig sektor. Denna fungerar under andra förutsättningar än övrig tjänste- och varuproduktion. Förhållandet mellan dessa delar av den totala produktionen blir därför av betydelse att studera med avseende på tröghet och förnyelse av ekonomin under olika perioder.

Enrique Rodriguez, Uppsala universitet
86 000 kr.

Dnr 83/174

Skattesystem och ekonomisk stagnation

En jämförande undersökning av skattetrycket i flera industrialiserade länder skulle kunna avslöja hur olika ekonomier löser finansieringen av den offentliga sektorn under tillväxt- och stagnationstider.

Om man fastställer som undersökningsperiod tiden efter 1965 kan man fånga både tillväxtår och lågkonjunkturår. Därmed kan man erhålla en bild av skattesystemets anpassning efter olika ekonomiska omständigheter. Den period som särskilt kommer att beaktas blir 1970-talets krisår med tanke på att avslöja hur olika skattesystem har förändrats i samband med den ekonomiska stagnationen samt att upptäcka om dessa förändringar uppvisar några likheter länderna emellan.

Denna undersökning avser att besvara två huvudsakliga frågor: Den första är hur det totala skattetrycket har förändrats under de nämnda åren i relation till andra ekonomiska faktorer och vilka de viktigaste orsakerna bakom förändringarna kan ha varit. Den andra frågan är hur skattetrycket fördelats på olika inkomstklasser och skatteobjekt i olika länder.

Projektet beräknas kunna genomföras på två år. Under året 1983/84 kommer arbetet att bestå av insamlingen av statistiskt och juridiskt skattematerial från olika länder. Statistiska data skall bearbetas på Uppsala datacentral. Det juridiska materialet skall om möjligt analyseras i samarbete med institutionen för finansrätt. Resten av undersökningsperioden skall ägnas åt det mera kvalitativa materialet samt åt sammanställning och författande.

FÖRETAGSEKONOMI

Lars Hultkrantz, Höskolan i Östersund
120 000 kr.

Dnr 83/25

Säsongarbete i Norrlands inland

Tillvaratagande av skogsenergi och torv, skogsvård m. m. bedöms komma att tillföra Norrlands inland ett ansevärt antal arbetstillfällen under barmarkssäsongerna. Säsongberoendet skapar en rad problem av betydelse för bl. a. glesbygds-, arbetsmarknads-, energi- och skogspolitiken. Kunskapsläget är emellertid otillfredsställande.

Detta projekt skall teoretiskt och empiriskt studera utbudet, och dess bestämningsfaktorer, av arbetskraft i Norrlands inland för arbete inom skogs- och torvbruk under barmarkspan. Vidare skall olika alternativ för samhällets politik för en sådan arbetsmarknad studeras.

Projektet kommer att bygga på erfarenheter från en pågående förstudie i Bräcke. I projektet genomförs (1) en sök- och kontraktsteoretisk analys av hur en säsongberoende arbetsmarknad påverkas av olika ekonomiska och administrativa regleringar, (2) två enkätundersökningar (telefonintervjuer) samt (3) en cost-benefit-analys av alternativa utvecklingsförlopp.

NATIONALEKONOMI

Sven-Erik Sjöstrand, EFI, Handelshögskolan
172 000 kr.

Dnr 83/64

Kvinnliga civilekonomers och civilingenjörers karriärutveckling

Studiens syfte är att undersöka hur kvinnliga civilekonomers och civilingenjörers karriärutveckling sett ut och vilka faktorer som medverkat till den utvecklingen. Statistik visar att kvinnor är underrepresenterade på ledande befattningar och på styrelseposter, sett i relation till kvinnornas totala andel av arbetsstyrkan i Sverige. Det vore därför av intresse att ta reda på vad detta beror på. Ett sätt att göra det är att ta reda på vad som händer med kvinnor som har en utbildning med vilken man kunde förväntas göra karriär. Amerikansk teori visar att det finns vissa mekanismer i organisationen som hindrar kvinnor. Några exempel på detta är att kvinnor saknar mentorstöd, förebilder och nätverk. En annan förklaring är att kvinnor har en annan syn på vad begreppet karriär innebär. Undersökningar visar att kvinnor har ett "helhetsperspektiv", dvs. de tar hänsyn till både familj och arbete vid beslut.

Undersökningen består av två delstudier. I etapp 1 görs en enkätundersökning och i etapp 2 görs djupintervjuer.

Lars Söderström, Lunds universitet
292 000 kr.

Dnr 83/173

Den svenska kapitalbeskattningen

Den svenska kapitalbeskattningen utgörs av en kombination av olika skatter. Fiskalt har dessa relativt liten betydelse, men troligen påverkar de i stor utsträckning val av investeringsalternativ och sparande.

F. n. pågår en rad utredningar som berör kapitalbeskattningen. Syftet med denna undersökning är:

- a. Att beskriva den nuvarande kapitalbeskattningens utformning.
- b. Att identifiera hur bördan av kapitalbeskattningen är fördelad.
- c. Att utforma ett förenklat kapitalbeskattningssystem, som utelämnar beskattningen av kapitalinkomster (-utgifter), och att analysera effekterna av ett sådant system.

Utgångspunkten för projektet är att nuvarande skattetryck och fördelning skall bibehållas. Kompensatoriska åtgärder kan därför bli aktuella för vissa grupper.

Assar Lindbeck, Stockholms universitet
150 000 kr.

Dnr 83/197

Intertemporal aspekter på underskott i statsbudget, bytesbalans och socialförsäkringssystem

Projektets syfte är att analysera hur underskott i statsbudget, bytesbalans och socialförsäkringssystem påverkar fördelningen av inkomster och konsumtion över tiden och mellan generationer. Saken kan också uttryckas så att vi avser att studera välfärdsstatens effekter på sparande, investeringar och konsumtionsutveckling över tiden.

Frågeställningen aktualiseras av att underskott av denna typ uppstått i flera länder. En samtidig analys av alla tre underskotten bör kunna bidra till att klargöra de mekanismer som påverkar vart och ett av underskotten samt deras sammantagna verkningar på intertemporal inkomstfördelning. Vi kommer speciellt att söka klargöra sambandet mellan incitament- och informationsstruktur på mikronivå å ena sidan och de makroekonomiska restriktionerna och effekterna å den andra sidan. Viss empirisk analys är också nödvändig för att belysa den kvantitativa betydelsen av olika mekanismer och effekter samt realismen hos olika antaganden.

Ingemar Hansson, Lunds universitet
300 000 kr.

Dnr 83/200

Skatteforskning

Fil. dr Ingemar Hansson har beviljats ett särskilt anslag för skatteforskning. Fonden har sedan 1979 haft en områdesgrupp med uppgift att stimulera och stödja skatteforskning. Anslaget är knutet till en person snarare än till ett specifikt projekt. Tanken är att en väl meriterad person erbjuds finansiell trygghet under tre år för att arbeta inom sitt specialområde. Det planerade forskningsarbetet berör bl. a. centrala ekonomiska och vetenskapliga problem rörande budgetunderskottet, den svarta sektorn, kapitalbeskattning samt fördelningsbeskattning.

KULTURGEOGRAFI

Gunnar Törnqvist, Lunds universitet
210 000 kr.

Dnr 83/50

*Informationsteknologi, företagsorganisation och regionalt sysselsättnings-
mönster*

I projektet skall studeras hur ny informationsteknologi och andra förhållanden påverkar företagsorganisation och regionalt sysselsättningsmönster inom tre branscher – bank, försäkring och oljebolag. Inom dessa branscher är en hierarkisk organisationsuppbyggnad vanlig med t. ex. huvudkontor, regionkontor och lokalkontor.

Syftet är att studera de två senaste decenniernas organisationsförändringar, utarbeta scenarier för utvecklingen fram till 1990 samt klarlägga effekterna för det svenska bebyggelsemönstret. En viktig fråga att besvara är huruvida det sker en omfördelning av arbetsuppgifter mellan de tre organisationsnivåerna. Om en sådan omfördelning sker, kan den på sikt få långtgående konsekvenser för enskilda orter och regioner. Vi skall försöka klarlägga vilka orter som tillhör vinnarna resp. förlorarna. Effekterna av ny informationsteknologi skall uppmärksammas men även andra orsaker till organisationsförändringar måste beaktas t. ex. anpassning till ändrad marknad och nya organisationsfilosofier.

Kunskaperna bör vara av intresse för kommunernas långsiktiga planering för regionalpolitiken, för näringslivets egen långsiktiga planering samt som underlag för ekonomisk-geografisk teoribildning.

Projektet planeras samordnas med ett motsvarande brittiskt som pågår vid University College, London.

Projektet påbörjas juli 1983 och avslutas december 1985.

Reinhold Castensson, Linköpings universitet
340 000 kr.

Dnr 83/56

Vatten och regional utveckling – Vem och vad styr fördelningen av vattentillgångarna inom Motala ströms avrinningsområde?

De senaste decenniernas snabba regionala sturkturomvandling har inneburit nya och ökade anspråk på vattentillgångarna. I flera fall har denna utveckling lett till oförenliga anspråk, intressekollisioner och öppna konflikter om vattentillgångarnas fördelning.

Samtidigt haren intresseförskjutning ägt rum. Från att tidigare främst varit inriktat på kvantitetsfrågor har intresset för vattenkvalitet s frågorna alltmer accentuerats. Välkända exempel är den pågående försurningen av sjöar och vattendrag samt de s. k. diffusa utsläppen i grund- och markvattenzonen.

Flertalet av dessa vattenkvalitetsförändringar kan härledas till förändringar i människans produktionsinriktning och bosättning. Effekterna av den regionala utvecklingen på vattenmiljön är en ofta förbisedd del av människans livsvillkor, särskilt gäller det den regionala forskningen inom samhälls- och humanvetenskaperna.

Projektets syfte är att studera vattenintressenas och vattenproblemens utveckling utifrån ett långsiktigt perspektiv. Dels anläggs ett tillbakasyftande perspektiv från år 1800, dels ett framåtsyftande mot sekelskiftet 2000. Som geografisk enhet har Motala ströms avrinningsområde bedömts lämplig. Centralt är vattnets roll som förutsättning för regional utveckling, för odlingslandskapets förändringar samt för de tänkesätt, strategier m. m. som använts för att lösa uppkommande intressekonflikter, brist- och överflödesproblem m. m. Projektet startar den 1 juli 1983 och avslutas den 30 juni 1986.

SOCIOLOGI/SOCIALANTROPOLOGI

Jan Sollenius, Stockholms universitet
70 000 kr.

Dnr 83/2

In the footsteps of Sweden. . . A comparative analysis of the development of relevant characteristics of the social system in Sweden and in Hungary

An empirical illustration, on the example of Sweden and Hungary, of my theoretical contention (explicated *elsewhere*) that the East European version of industrial society converges towards the Western model and follows with a time lag its industrial and social development. Both Sweden and the present-day Hungary of economic reform and gradual liberalization are examined as "key countries", representing likely and desirable future models of development in the West and in the East, respectively.

In present-day social research international comparisons are usually made only among Western countries (see e. g. the SOFI study entitled Swedish social policy in an international perspective). My planned project is, so to say, complementary to these studies in the sense that it is aimed at extending the sphere of investigation to an East European country, with an emphasis on the study of its social policy and welfare system.

The main themes of the planned empirical comparison are: occupational stratification, educational distribution, income distribution, the distribution of wealth, social policy, welfare system, indicators of conditions of living and standards of living. These characteristics of society both in the case of Sweden and in the case of Hungary are to be analysed in their development in time, going back as far as the available data make it possible and following their change up to the most recent data available. I am to complete the project

alone, through the investigation of census data and other available existing statistical sources published in English, Swedish and Hungarian.

Kjell Törnblom, Göteborgs universitet
50 000 kr.

Dnr 83/20 PL

Rättvisa för de äldre: Bedömningar av livsvillkor

Forskningen inom det socialpsykologiska området distributiv rättvisa med begynnelse i Hlomens' utbytesteori och Adams' equityteori har blivit alltmer avancerad. Ett flertal teoretiska formuleringar har framlagts och rättvisebegreppet har utvidgats till att omfatta flera regler än equity- eller förtjänstprincipen. Under forskningens första faser ägnade man stort intresse åt praktiska tillämpningsområden, främst problemet rättvis lönesättning. Under de senaste 15 åren har man huvudsakligast utvecklat ett imponerande batteri av begrepp och hypoteser, främst genom laboratorieexperiment. Tiden kan nu anses mogen att återvända till fältet och applicera den samlade kunskapen på aktuella problem. Vi har i detta projekt valt att inrikta oss på åldrandets problem i ett rättvis- och resursfördelningsperspektiv. Vi konstaterar att det råder brist på forskning kring rättviseproblem som rör de äldres bedömningar av sina livsvillkor och föreslår en modell som främst gäller analys av äldres objektiva och subjektiva livsvillkor samt deras inställning till dessa problem med avseende på "förväntan att ha", "önskan att ha" och den upplevda "rätten att ha". Utifrån begreppen besvikelse, deprivation och rättvisa utvecklar vi en rad problemställningar. Avsikten är att med tvärkulturella studier belysa vissa av dessa problem som ett komplement till mera omfattande analyser av svenska åldringar. Projektet kommer att omfatta explorativa, deskriptiva och hypotestestande faser. I de två första faserna kommer huvuddelen av det empiriska materialet att produceras med hjälp av djupintervjuer, systematiska observationer och analyser av sekundärmaterial.

Projektet beräknas bli slutfört den 30 juni 1986.

Sven Windahl, Lunds universitet
300 000 kr.

Dnr 83/63

Ungdomar i den nya mediavärlden

TV möter i dag hård konkurrens från en rad nya medier, bl. a. från video och videospel. Mediavärlden har samtidigt blivit mer integrerad varför olika medier bör studeras tillsammans. Den nya medievärlden appellerar särskilt

starkt till ungdomen. Massmedieforskningen visar att massmedierna utövar ett starkt inflytande på ungdomens beteende, självbild, samhällsbild och världsbild. De nya mediernas inverkan blir troligen inte mindre. Det är därför angeläget att snarast möjligt erhålla en nyanserad bild av ungdomarnas användning av nya såväl som äldre medier och av hur denna användning samspelar med de traditionella socialisationsagenterna hem, skola och kamratkrets.

En fullständig kartläggning av ungdomens nya medievanor förutsätter att man tar hänsyn också till den geografiska och sociala differentiering som utmärker massmediekonsumtionen och sannolikt i minst lika hög grad kommer att utmärka användningen av de nya medierna. Man kan anta att massmedieanvändningen är radikalt annorlunda i olika typer av samhällen liksom bland pojkar och flickor. En analys av ungdomarnas massmedieanvändning som inte tar hänsyn härtill riskerar att bli såväl "platslös" som "könlös".

Mot bakgrund av ovanstående avser man att undersöka 1 200 ungdomar i 15-16-årsåldern (årskurs 9 i grundskolan), uppdelade på 6 undergrupper: pojkar resp. flickor på landsbygden, i en mellanstor stad och i en storstad. Relevanta undersökningsvariabler ligger inom områdena massmedieanvändning, kamratliv och skolarbete. Syftet är att ge en djupgående analys av den roll de nya medierna video och videospel tillsammans med popmusiken och TV spelar i dessa olika gruppers vardagsliv. Hur påverkas ungdomarnas engagemang i gemensamma aktiviteter, deras relationer till hem och skola, deras attityder och värderingar av individ och samhälle?

Jerzy Sarnecki, Brottsförebyggande rådet, Stockholm
240 000 kr.

Dnr 83/66

Unga lagöverträdare som vuxna. Uppföljning av 1956 års klientelundersökning av unga lagöverträdare

Denna undersökning avser uppföljning med registerdata av materialet i 1956 års klientelundersökning av unga lagöverträdare (SOU 1971:49, 1972:76, 1973:25, 1973:49, 1974:31). Syftet med studien är att belysa hur registrerad brottsdebut i 11-15-årsåldern påverkar tonårspojars utveckling till vuxna män och dessa mäns livssituation i yngre medelåldern. Klientelundersökningens brotts- och kontrollgrupper består av 287 individer som år 1983 är 36-40 år. De kommer att beskrivas med avseende på avvikande beteende, hälsa, familjesituation, utbildning, yrke, inkomst m. m. Data kommer att tas fram bl. a. från följande register: SPAR, polisregister, Bejerots sticknarkomansregister, SCB:s dödsorsaksregister, riksförsäkringsverkets register, körkortregister, socialregister, SCB:s gymnasieelevregister, UHÄ:s högskoleregister m. fl. Registerdata kommer att användas för att

bilda mått på de undersökta männens status i dag och under den tid som förflutit sedan klientelundersökningen genomfördes. Dessa mått kommer att fungera i dataanalysen som beroende variabler medan de tidigare insamlade undersökningsdata kommer att användas som oberoende variabler.

Ulf Himmelstrand, Uppsala universitet
75 000 kr.

Dnr 83/101

Paradigmgenombrott och tvärvetenskaplighet i samhällsvetenskaperna
Två bokprojekt

Syftet är att tillvarata lärdomarna av 1970-talets s. k. paradigmbrytningar inom samhällsvetenskaperna för att möjliggöra en kumulativ snarare än konjunkturbetonad utveckling av samhällsvetenskaperna. Detta skall ske i två böcker. I *volym I* kommer ekonomisk teori och dess "exogena" faktorer att stå i centrum för ett försök att skapa större tvärvetenskaplighet. I ett första steg kommer ett antal ekonomer att få besvara frågan hur de ser på dessas, k. exogena icke-ekonomiska faktorer. I ett andra steg skall specialister i andra samhällsvetenskaper, inom vars revir de "exogena" faktorerna hör hemma, att granska och vidareutveckla ekonomernas tankar om "exogena" kopplingar men utifrån sin egen speciella kompetens. Ekonomernas och de övriga specialisternas bidrag kommer av arbetets redaktör, den sökande, att användas som material till en tvärvetenskaplig eller åtminstone mångvetenskaplig begreppsram. I ett tredje steg tillämpas denna begreppsram vid analysen av ett litet urval konkreta praktiska samhällsproblem. – I *volym II* kommer ett antal vetenskapsteoretiska och metodologiska frågor av "paradigmatisk" karaktär att ställas till svenska och internationella sociologer inom olika specialområden. Svaren kommer att publiceras men kommer även att användas som underlag för en översikt av vad man lärt oss (eller eventuellt inte lärt oss) av de sista femton årens samhällsvetenskapliga utveckling. Tiden är mogen för en sådan översikt.

Lowe Hedman, Uppsala universitet
325 000 kr.

Dnr 83/123

Kabel-TV i framväxt – studier av ett nytt medium

Under hösten 1983 kommer televerket att starta försök med kabel-TV-sändningar i Lund och Skarpnäck. Redan från början kommer det i Lund att vara möjligt att ta emot sex utländska TV-stationers program och ett antal radiostationers program som med god teknisk kvalitet kan vidarebefordras i

kabelsystemet. Ett utbyggt kabelnät kommer på sikt att förändra mediestrukturen och människors medievanor. En förändrad mediestruktur medför förändringar av samhället som helhet. Mot bakgrund av detta anser vi att studier av introducerandet av kabel-TV i större skala i Sverige är väl motiverade.

Syftet med projektet är således att analysera introducerandet av kabelnät för radio och TV. Några av de frågor vi avser att studera är: Vilka svårigheter uppstår vid introducerandet av en ny distributionsform för radio- och TV-program? Vilka beslut måste fattas i samband med utbyggnaden av kabelsystemen? Vilka parter är involverade i beslutsfattandet? Vad kommer att sändas i kabel-TV? Vilka kommer att ta del av utbudet i kabel-TV? Vilka effekter får kabel-TV på tittarna? Vilka effekter får kabel-TV på andra svenska medier?

Projektet är uppdelat i fyra delprojekt. Det första delprojektet inriktas på att analysera förloppet, då ett kabel-TV-system byggs ut och utländska sändningar introduceras i Sverige, för att få information om vad som kan påverka en framtida utbyggnad. I det andra delprojektet studerar vi de potentiella mottagarna både före och efter introducerandet av kabel-TV för att mäta förväntningarna på, intresset för och utnyttjandet av de nya kanalerna. Det tredje delprojektet är en innehållsanalys av de oftast utnyttjade medierna på de två orterna. Avsikten är bl. a. att se hur innehållet i de nya medierna påverkar utbudet i de redan etablerade medierna. Det fjärde delprojektet inriktas på en analys av de ekonomiska förutsättningarna för kabelsystemens framväxt. – Vad kostar det att ansluta sig och hur mycket är människor beredda att betala? Var går den ekonomiska gränsen för en fortsatt utbyggnad?

Per Linell/Karin Aronsson, Universitetet i Linköping
230 000 kr.

Dnr 83/137

Framgång och motgång i dialoger. Människors möjligheter att utbyta komplex information i socialt samspel

Projektet skall studera samtalsmönster i olika situationer i vardagslivet (förhandlings-, besluts-, rådgivnings- och intervjusituationer). Med utgångspunkt i dessa situationer undersöks variationer bl. a. i talarnas förmåga att presentera komplex information och att sätta sig in i den andres förutsättningar och syften. De ömsesidiga språkliga avstämningar som sker mellan aktörerna under loppet av interaktionen analyseras.

Projektet skall speciellt studera hur störningar och svårigheter uppkommer i dialogen samt hur dessa övervinns eller förvärras. Denna frågeställning relateras bl. a. till skillnader mellan talarna vad gäller bakgrundskunskaper,

makt och rollförväntningar. Här i inbegrips fall då en part befinner sig i ett kulturellt och kommunikativt underläge, t. ex. invandrare med begränsad andraspråksbehärskning. Studierna omfattar dels autentiska situationer, dels kontrollerade försök.

Genom att projektet är tvärvetenskapligt upplagt (bl. a. så ingår lingvistik, psykologi och kommunikationsantropologi) kommer det att ge en ny typ av kunskap om bl. a. maktskillnader i kommunikation, komplexitet i talat språk, mekanismer bakom kommunikativa sammanbrott och om professionalisering i kommunikation. Viktiga tillämpningar gäller utbildning och praxis inom de samhällssektorer, bl. a. sjukvård och rättsväsende, som projektet avser att studera.

Projektet är treårigt och beräknas vara avslutat 1986.

Johan Asplund, Lunds universitet
208 000 kr.

Dnr 83/152

Det sociala beteendets elementära former. En teori om socialitet och responsivitet

Projektet har karaktär av teoretisk grundforskning inom disciplinen socialpsykologi, varvid den sistnämnda uppfattas i vidsträckt och tvärvetenskaplig betydelse. Avsikten är att formulera en enkel och generell socialpsykologisk teori, under vilken en avsevärd del av den existerande socialpsykologiska kunskapen skall kunna subsumeras. Framställningen kommer att innefatta dels jämförande analyser av en rad allmänna socialpsykologiska teoribildningar, varvid socialpsykologins genombrott under 1800-talet i Frankrike ägnas speciellt intresse, dels jämförande analyser av konkreta företeelser såsom lagar, lek, spel och idrott.

Teorins fundamentala begrepp utgörs av "socialitet" och "responsivitet", uppfattade som ett dialektiskt begreppspär. Med utgångspunkt i detsamma utvecklas ett begränsat antal lagliknande satser, vilka tillsammans skall utgöra teorin i komprimerad form.

Projektets allmänna ambitionsnivå kan anges genom hänvisning till G. C. Homans' teoretiska monografi *Social Behavior - Its Elementary Forms*, vilken tjänar som formell, men inte innehållslig, förebild. Den monografi, som projektet skall utmyнна i, förväntas kunna upprätta en i Sverige och annorstädes länge saknad teoretisk kontaktyta mellan sociologi och psykologi, samtidigt som det utarbetade perspektivet också bör kunna utnyttjas i mera praktiskt orienterad forskning, speciellt i framtidsstudier.

Tom Burns, Uppsala universitet
275 000 kr.

Dnr 83/178

Löneförhandlingar i Sverige: Vissa problem kring löneglidning och solidarisk lönepolitik sett utifrån ett struktur- och processperspektiv

Detta projekt avser att undersöka och analysera vissa aspekter av det svenska löneförhandlingssystemets struktur och nyckelprocesser. Man har utvecklat en metodologisk ram för att beskriva och analysera komplexa förhandlingssystem med inriktning mot: (I) multipla, kopplade (men inte nödvändigtvis koordinerade) förhandlingar; (II) multipla aktörer där "aktörerna" vanligtvis är organisationer (eller representanter för organisationer) där interna politiska processer och innovationer påverkar deras förhandlingsmål och strategier, (III) förhandlingskontexter med särskilda aktörer, konventioner, "spelregler" och informationsunderlag, (IV) systemets spänningar, konflikter och krav på förändringar. Projektet består av tre delprojekt: (1) En studie av bakgrunden till det nuvarande systemet med centrala förhandlingar. Denna studie kommer att basera sig på befintliga rapporter och material, kompletterade med intervjuer med nyckelpersoner och informatörer. (2) En undersökning av centrala och lokala förhandlingar och avtal med intresset fokuserat på: (I) problem med löneglidning och genomförande av en solidarisk lönepolitik, (II) problem med spänningar och samordning i det existerande systemet, (III) krav på förändringar. Denna undersökning kommer att basera sig på intervjuer med centrala aktörer, analyser av rapporter och dokument samt en studie (av 30 företag) av förhandlingar och avtal, med fokus på löneglidning och genomförandet av en solidarisk lönepolitik. (3) En studie av internationella utvecklingar och dess implikationer för Sverige. Denna studie avser att jämföra löneförhandlingssystem i Österrike, Belgien, Storbritannien, Frankrike, Tyskland, Schweiz och Sverige. Studien kommer att basera sig mest på existerande beskrivningar och analyser, kompletterade med intervjuer och samarbete med forskare i de flesta av de berörda länderna.

Bo Lewin, Uppsala universitet
300 000 kr.

Dnr 83/203

Handikapp och sexualitet

Avsikten med projektet är att medelst studier av handikappade och deras aktuella sociosexuella situation liksom av deras tidigare erfarenheter belysa hur skador och funktionshinder i samspel med samhället skapar ett sexuellt handikapp som påverkar individens upplevelser av och förhållningssätt till

såväl sin egen sexualitet som hans/hennes relationer till andra människor. En sådan sociologisk och socialpsykologisk kartläggning torde vara av stor betydelse för att identifiera områden inom vilka samhället kan fullgöra sin uppgift att stödja människor på väg till sexuell och social mognad. Den under de senaste decennierna ökade kunskapen om sexualitetens fysiologiska aspekter, farmakas inverkan på sexualfunktionerna liksom senare tiders ökade utbredning av beteendemodifikationsbaserad sexualterapi har lett till ökade möjligheter att erbjuda terapi för de problem som redan manifesterat sig. Vi önskar med detta projekt bidra till möjligheterna att gå en annan väg. Med ökade kunskaper om hur handikappade män och kvinnor kommit att uppleva och relatera till sin sexualitet förefaller det möjligt att i ökad utsträckning erbjuda människor med funktionshinder/skador att i ett tidigt skede och i högre utsträckning få *utveckla* sina sociala och sexuella förmågor inom de ramar som sätts av funktionshindret/skadan: ramar som i de flesta fall är långt vidare än vad personer i den handikappades omgivning vanligtvis föreställer sig. För att renodla det sociologiska/socialpsykologiska angreppssättet och undvika i detta sammanhang mindre relevanta medicinska diskussioner är det vår avsikt att koncentrera undersökningen på ett mycket begränsat antal grupper handikappade med inom varje grupp likartade eller identiska medicinska diagnoser. Ett urval kommer att göras så, att 50–100 rörelsehindrade personer i åldern 20–30 år tillsammans med samma antal synskadade i åldern 20–30 år uttas för deltagande i undersökningen. Av undersökningsekonomiska skäl avses urvalet ske så, att för undersökningen utväljs det antal län/landsting som befinns vara nödvändigt för att erhålla den önskade storleken på urvalet. För datainsamlingen avses användas personliga intervjuer i kombination med strukturerade gruppdiskussioner. Uppgifter rörande kontaktnät och kamratrelationer kommer att insamlas liksom uppgifter rörande mekanismer som är av betydelse vid bildandet av sexuella normer och föreställningar.

STATISTIK

Richard Noonan, Stockholms universitet
66 000 kr.

Dnr 82/148

The Development of Statistical Models for the Analysis of Social Systems Data

Purpose: To continue the development of Partial Least Squares for path analysis with latent variables. In particular this project aims at developing a PLS method and program for the analysis of models with product terms in the latent variables. No work has yet been done on this kind of a model, but in many applications such models are the only ones that make theoretical sense.

Significance: Applications of PLS path analysis with latent variables have

ranged widely over the fields of sociology, political science, economics, administrative science, education, peace research, and chemistry. It is an analysis tool well suited to the analysis of large systems, especially social systems such as school systems and large organizations (bureaucracies, corporations). The author, in close collaboration with H. Wold, has developed and applied, within the framework of PLS, a system for path analysis with hierarchically structured latent variables. This enables the use of much more complex models and at the same time to retain a high degree of comprehensibility. This work is now completed, although further work is needed with other approaches and other data sets. Meanwhile PLS is experiencing a development toward the use of nonlinear models, models with higher dimensions of the latent variables, and data over both time and cross-section. One area in which work is needed in the area of school system research and many other areas is models involving product terms in the latent variables. To date no work has been done in this area. Yet it would greatly widen the generality of PLS.

Jan Hoem, Stockholms universitet
75 000 kr.

Dnr 83/170

Kvinnors livsfaser; en studie av utbildning, sysselsättning och barnafödande bland svenska kvinnor födda 1936-1960

Projektets huvudsyfte är att belysa frågan om i vilken utsträckning kvinnornas ökande deltagande i förvärvslivet bidragit till den sjunkande fruktsamheten i Sverige under de senaste 15-20 åren. Denna fråga är av central betydelse för förståelsen av den utvecklingsom har ägt rum och för en bedömning av den framtida fruktsamheten, liksom för en utvärdering av kvinnors möjligheter att förena familj och förvärvsarbete. Tidigare forskning har huvudsakligen baserats på tvärsnittsanalyser. En mer djupgående studie av samspelet mellan processer som går parallellt hos den enskilda kvinnan, som det här är frågan om, kräver emellertid tillgång till livshistorier med angivna tidpunkter för relevanta händelser. Samtidigt är det nödvändigt att utnyttja nya metoder för att analysera data av denna typ.

Lämpligt grundmaterial finns tillgängligt genom SCB:s intervjuundersökning om kvinnor i familj och arbetsliv, som utfördes våren 1981. Det innehåller bl. a. fullständiga historier om förvärvsarbete och barnafödande för de 4 300 kvinnor som intervjuades. Projektet genomförs vid Stockholms universitets demografiska avdelning över en treårsperiod från hösten 1983 av tre forskningsmedarbetare under ledning av professorn i demometri.

STATSKUNSKAP

Peter Wallensteen, Uppsala universitet
200 000 kr.

Dnr 82/4

Väpnade konflikter och fredlig konfliktlösning

Projektet syftar till att med en systematisk datainsamling belysa de modeller som faktiskt används vid fredlig lösning av väpnade konflikter och söka utvärdera de villkor som måste uppfyllas för en överenskommen lösnings varaktighet.

Projektet består av två delar: en del innehåller en systematisk kartläggning av samtliga väpnade konflikter i världen 1979–1983, utifrån en redan utarbetad och prövad definition av "väpnad konflikt". Data föreligger redan för två av de fem åren, och preliminär information har redan insamlats för ytterligare två. Detta dataset avses kompletteras med information om andra inblandade parter än de stridande, uppskattning av de stridandes faktiska militära styrka m. m. Data kommer också att vara grundläggande för projektets andra del och kommer också att ställas till den globala forskargemenskapens förfogande.

Den andra delen avser studera konfliktlösning i en del av de registrerade konflikterna. Framför allt knyts intresset till bilägning av mellanstatliga konflikter, internationaliserade inre konflikter samt konflikter som rör upprättande av nya stater. Projektet avser analysera fullföljda överenskommelser, misslyckade avtal, föreslagna lösningar liksom historiska överenskommelser. Ur detta material bör vissa generellt giltiga lärdomar om konfliktlösning kunna uppställas.

Något liknande projekt existerar inte i Sverige, och även internationellt har frågan om konfliktlösning varit föremål för mycket få systematiska studier. Projektet kommer att stå i intim kontakt med relevanta forskningsansatser, främst i USA. Projektet utförs i Uppsala med en tvärvetenskapligt sammansatt forskningsgrupp.

Göran Hedebro, Journalisthögskolan i Stockholm
50 000 kr.

Dnr 83/61 PL

Ungdomar och arbete i massmedier. En studie av pressens innehåll, villkor och effekter

Projektets syfte är att beskriva och analysera pressens bevakning av frågor som gäller ungdomar och arbetsmarknad. Målet är också att belysa vilka effekter denna rapportering har på ungdomars sätt att uppfatta sina arbetsmöjligheter och sin roll i samhällets produktionsprocess.

Projektet innehåller nedanstående tre steg.

1. En analys av pressens innehåll inom området ungdomar och arbete från kvantitativa och kvalitativa utgångspunkter. Detta görs med tonvikt på dagens situation med ett historiskt perspektiv.

2. Studium av de journalistiska villkor som kan förklara dagens – och gårdagens – rapportering. Data kommer att insamlas bl. a. genom intervjuer med journalister och redaktionsledande personal.

3. Analys av vissa av medieutbudets effekter. I fokus står hur ungdomars självbild på arbetets område formas/påverkas av den journalistiska bevakningen. Data kommer framför allt att insamlas genom intervjuer med ungdomar.

Projektets resultat bör bli av stor vikt för förståelse av det journalistiska systemets möjligheter och begränsningar på ett angeläget samhällsområde: ungdomar och arbetsmarknad. Projektets resultat och undersökningsmetodologi kan också komma till direkt användning i undervisningen vid journalisthögskolan. Projektet avses inte enbart rapporteras skriftligt utan eventuellt också i alternativa former (t. ex. video, ljudproduktion, självstudiematerial för ungdomar).

För det sökta planeringsanslaget skall genomföras:

1. Litteraturgenomgång.
2. Förstudie för de planerade innehållsanalyserna för att bestämma urval av tidningar, utforma mätinstrument etc. för innehållsanalyserna.
3. Provintervjuer med ungdomar för att precisera frågeställningar och metodologi.

Nils Elvander, FA-rådet
800 000 kr.

Dnr 83/155

Samhällets organisation och företagens förnyelse

Som titeln antyder har detta projekt ett *praktiskt* syfte, nämligen att försöka fastställa vilka förändringar av samhällsorganisationen – dvs. de politiska organen, den offentliga förvaltningen och intresseorganisationerna – som kan behöva ske för att skapa bättre samhällsorganisatoriska betingelser för företagens förnyelse och därmed också för ekonomisk tillväxt. Men minst lika viktigt är ett *teoretiskt* syfte: att söka utveckla en teori för den s. k. förhandlingsekonomin – en *tvärvetenskaplig* teoribildning mellan främst statskunskap och de ekonomiska disciplinerna. En sådan teori skulle på ett bättre sätt än hittillsvarande endisciplinära ansatser kunna fånga in och förklara den långtgående sammanblandning av politik och marknad, som kännetecknar nutidens krisdrabbade blandekonomi i Sverige och andra västländer.

Programmet omfattar flera delprojekt och beräknas pågå i ca tre år. Stor vikt kommer att läggas vid *internationella* och *komparativa* perspektiv, och god kontakt med den internationella forskarvärlden på berörda områden skall upprätthållas. Det bör också nämnas att ett *historiskt* perspektiv skall vägleda flera av delprojekten och om möjligt "vändas" till ett framtidsinriktat perspektiv med tonvikt på kreativitetsfrämjande strukturer.

Håkan Hydén, Lunds universitet

335 000 kr.

Dnr 83/159

Rätten som administrativt instrument

Politiska beslut förmedlas i allt högre grad till individerna genom förvaltningsrättslig lagstiftning. Detta medför att det framför allt är förvaltningen som står mellan lagen och individerna. Innebörden av politiska beslut blir i stor utsträckning avhängig av hur denna lagstiftning hanteras inom förvaltningssystemet. Vi vet dock väldigt litet om hur rätten bestämmer, förmedlar eller förvandlar det politiska budskapet. Det legala systemet samspelar med olika organisatoriska hierarkier inom den statliga förvaltningen men också med verksamheter som faller under t.ex. kommunalt huvudmannaskap. Eftersom viktiga offentliga åtaganden tenderar att formuleras i termer av ramlagar, vars verkställighet sker genom statliga eller kommunala förvaltningsorgan och ibland genom korporativa överenskommelser är det av avgörande betydelse för lagstiftningens effekter hur detta samspel går till. Statsmakternas styrning sker förutom via lagstiftning också via resurstilldelning.

Målsättningen är att undersöka den samlade verkan av de faktorer som påverkar rättens tillämpning på dess väg genom förvaltningssystemet för att därigenom få kunskap om förvaltningsrättens roll vid genomförandet av offentliga åtaganden. Genom att i några offentliga åtaganden analysera den materiella förvaltningsrätten och ställa denna mot den faktiska tillämpningen och handhavandet av förvaltningsuppgifterna är ambitionen att få ett underlag för att kunna bedöma och göra uttalanden om rättens roll som administrativt instrument.

Olle Törnquist, Uppsala universitet

75 000 kr.

Dnr 83/218

Politiska strategiproblem under ny kapitalistisk tillväxt

Projektet reser frågan hur dagens omdiskuterade kapitalistiska tillväxt i flera u-länder påverkar människors möjligheter att med politiska medel

förändra sin verklighet – samt vilka effekter detta har på svenskt utvecklings-samarbete.

Undersökningen utgår från tidigare forskningsresultat från den sydöstasiatiska tillväxtpolen. De tyder på att en ny "utomekonomisk kapitalism" påverkar de tidigare så betydelsefulla kommunistiskt inspirerade politiska strategierna. Föreliggande projekt vill *dels* granska om dessa resultat kan generaliseras till olikartade tillväxtländer, *dels* undersöka om därför nya analyser och strategier med krav på demokrati som en kärnpunkt nu blir centrala under skilda moderniseringsprocesser. Slutligen vill man också studera hur dessa tendenser återverkar på svensk arbetarrörelses politik visavi de aktuella rörelserna och tillväxtländerna.

Angreppssätt och metod bygger på en fördjupad aktörsanalys. Befintlig forskning om strukturella faktorer som bestämmer politikens handlingsutrymme kompletteras genom att man ser efter i vad mån politiska rörelser tar hänsyn till dessa faktorer eller ej då de utformar och tillämpar sin strategi. Effekterna på svensk politik studeras med sedvanlig innehållslig idéanalys. Utöver i Sverige tillgängliga forskningsresultat samt ett avgörande tvärvetenskapligt och internationellt forskningssamarbete baseras projektet på lokala forskningsresultat och intervjuer med sakkunniga i de länder och rörelser som valts ut för fallstudium.

Kristina Wallander, Umeå universitet

30 000 kr.

Dnr 83/231 PL

Fackförbundspressen och kulturen. Kulturstoffet i svensk fackförbundspress 1887-1980

Alltsedan 1880-talet har de svenska LO-förbunden gett ut egna organisationstidningar. Ganska litet är skrivet om denna press, som trots sin miljonspridning gärna omtalas som "den glömda pressen". Tidningarna gömmer ett omfattande kulturmaterial. Alltifrån starten har publikationerna engagerat sig i bildnings- och kulturfrågor samt infört noveller, dikter, konstbilder, recensioner och annat kulturmaterial. Den svenska fackförbundspressens ambitioner på kulturområdet måste betraktas i ett vidare perspektiv: i samband med den teoretiska och praktiska synen på kultur och bildning inom den svenska arbetarrörelsen generellt. Tidningarnas kulturstoff kastar ytterligare ljus över arbetarrörelsens förhållande till kulturen från sent 1800-tal och framåt.

Forskningsprojektets huvudvikt kommer att läggas vid en analys av kulturstoffet i fackförbundspressen. Detta material kan avlockas en rad intressanta uppgifter om hur den svenska arbetarklassens möte med kulturen gestaltat sig de senaste hundra åren. Det kulturella stoffet är en integrerad del av tidningens totala stoff, och en beskrivning av det måste vila på

förtrogenhet med tidningen i dess helhet. Projektet omfattar därför även en kort historik över denna press.

PEDAGOGIK/PSYKOLOGI

Lennart Melin, Uppsala universitet
140 000 kr.

Dnr 83/16

Psykologisk behandling och klassifikation av tinnitus

Målsättningen är att utvärdera och jämföra psykologiska mätmetoder av tinnitus, samt relatera dessa till traditionell mätning. I samband med detta studeras långtidseffekter av psykologisk behandling. Mätningarna utförs med hjälp av ett självregistreringssystem som bygger på uppgifter från patienterna om tinnitus nivå, besvärssgrad, stressfaktorer samt psykisk kondition. De dagliga registreringarna utförs kontinuerligt under hela försöksperioden och kommer även att bidra vid studiet av långtidseffekter av behandlingen. Kompletterat med intervjuer av försökspersonerna kommer detta att ge en bild av vilka faktorer som är relevanta för behandlingsresultaten och kommande psykologiska behandlingsmetoder av tinnitus samt forskning kring dessa. Försökspersonerna utgörs av vuxna hörselskadade (150 st) med grava tinnitusbesvär. Patienterna behandlas under 11–13 sessioner i ca sex veckor. I den inledande probleminventeringen bestäms omfattning och inriktning av behandlingsarbetet, inom givna ramar.

Projektet kommer bl. a. att bidra till kunskaper om mätmetodiken kring tinnitus. Eftersom det f. n. inte existerar några väl utprovade mätmetoder för tinnitus, har detta fått till följd att de behandlingsansatser som gjorts inte kunnat utvärderas på ett adekvat sätt.

Dessutom kan tinnitus ofta vara det primära problemet för många hörselskadade, varigenom de hörselrehabiliterande åtgärder som nu utförs kan omintetgöras. Framtagning, utvärdering och ökad spridning av psykologiska behandlingsmetoder för tinnitus skulle därför förbättra dessa åtgärder.

Kristina Humble/B. E. Roos, Uppsala universitet
300 000 kr.

Dnr 83/36

Beskrivning av personlighetsorganisation hos anorexia-bulimia nervosa-patienter

Vid vuxenpsykiatriska kliniken, UAS, har utvecklats en metod för behandling av anorexia nervosa-patienter för vilka ett massivt hetsätande ofta utgör det mest dramatiska kliniska fenomenet. Denna metod, som

inkluderar somatisk vård, dietkontroll, kroppsuppfattningsbehandling och psykoterapi, är utvärderad i ett tidigare projekt (diariennr. 81/23).

Preliminära resultat från denna studie är att de långsiktiga behandlingseffekterna tycks vara mycket skiftande. Detta faktum indikerar att dessa patienter, trots en mycket likartad symtomatologi, är heterogena i någon avgörande bemärkelse. Egna kliniska erfarenheter och aktuell forskning pekar på att denna olikhet hänför sig till variationer i patienternas personlighetsorganisation. Den nu aktuella studien syftar till att ge en beskrivning av personlighetsorganisationen hos ett större antal patienter.

Tillströmningen till kliniken av patienter med denna problematik är mycket stor och undersökningen kommer att utföras på minst 25–30 patienter. För beskrivning av personlighetsorganisation används den av Bellak utarbetade metoden för beskrivning av jagfunktioner. Denna metod, som har sin grund i den psykoanalytiska egopsykologin, har klara behandlingsmässiga implikationer. Beskrivningarna kommer vidare att jämföras med patientdata avseende andra relevanta aspekter (intensitet i anorektisk/bulimisk och allmän symtomatologi, social situation och data kring matproblemens förlopp).

Den här skisserade studien, i kombination med utvärderingsstudien, kan förväntas ge underlag för planering av en bättre behandling och för ett effektivare resursutnyttjande.

Lennart Sjöberg, Göteborgs universitet
175 000 kr.

Dnr 83/48

Handlingar och känslotillstånd

Inom psykologin och övriga beteendevetenskaper har man sedan länge studerat det mänskliga handlandet. Trots det saknas i allmänhet en djupare analys av handlingsbegreppet, och metodiken för att studera handlingar är ganska outvecklad. Vidare har man ytterst sällan intresserat sig för att studera det naturligen förekommande handlandet. En teoretisk och metodologisk utveckling samt studier av handlingar i vardagslivet kan bidra till den teoretiska utvecklingen. Sådana studier kan också ha ett praktiskt intresse genom att de konkret och detaljerat belyser de svårigheter människor har att genomföra sina målsättningar. Ett exempel på en grupp med sådana svårigheter är missbrukare som försöker sluta med sitt missbruk, ett annat är arbetslösa ungdomar. Inom projektet har man för avsikt att studera sådana grupper av personer. Deras handlande noteras vid slumpvis utvalda tidpunkter och sätts in i sitt sammanhang av målsättningar och värderingar. Känslornas inverkan på handlandet skall också studeras. En kombination av intervjumetodik och bedömningsskalor som används av personerna själva kommer att användas.

Lars-Göran Nilsson, Umeå universitet
50 000 kr.

Dnr 83/74 PL

Text-till-tal-omvandling som kommunikationshjälpmedel för handikappade

Syftet med föreliggande projekt är att i första hand undersöka text-till-tal-omvandlingens förutsättningar som kommunikationshjälpmedel för handikappade. Utnyttjandet av denna teknologiska innovation bestäms till övervägande del av människans kognitiva resurser och begränsningar. Därför kommer det att vara av största vikt att studera vilka krav mediet ställer på potentiella användare i allmänhet, vilka icke hämmas av ett sensoriskt handikapp. Att få vetskap om dessa krav och vilka kognitiva förmågor som kan utnyttjas i speciella situationer, samt att få kännedom om handikappades kompensatoriska förmågor och hur de kognitiva begränsningarna kan överbryggas, har både ett betydelsefullt teoretiskt och ett stort praktiskt värde. På grund av mediets vida applikationsområden får det anses föreligga ett stort samhällsintresse av att kognitionspsykologisk forskning kring mediet och dess möjliga användare kommer till stånd.

Arne Öhman, Uppsala universitet
300 000 kr.

Dnr 83/108

Hjärta och livsstil: Psykologiska förändringsstrategier vid hjärtsjukdom

Det senaste decenniets forskning har demonstrerat ett samband mellan ischemisk hjärtsjukdom (angina pectoris, hjärtinfarkt och plötslig hjärtdöd) och en speciell livsstil eller ett speciellt beteendemönster, kallat typ A beteende. Detta karakteriseras av otålighet, utpräglad konkurrenstillning och en fientlig inställning till omvärlden. Medelålders personer med detta beteendemönster har ungefär dubbelt så stor risk för hjärtinfarkt som personer utan mönstret. Dess prognostiska förmåga är därmed jämförbar med den för de traditionella riskfaktorerna, cigarettrökning, högt blodtryck och starkt förhöjda blodfettsnivåer. Som led i ansträngningarna att förebygga bl. a. hjärtinfarkt ligger det därför nära till hands att fråga sig i vilken utsträckning infarkttrisen kan minskas genom psykologiska åtgärder syftande till förändringar i typ A beteende. Denna viktiga frågeställning är hittills i stor utsträckning undersökt. En ännu pågående stor amerikansk studie visar preliminära resultat som tyder på att risken för ny infarkt hos infarktpatienter kan minskas med upp till två tredjedelar genom denna typ av intervention. Den psykologiska behandlingen, som utförs i gruppformat, inbegriper avslappningsträning och övning i att kontrollera stress, systematisk träning i beteendeförändringar, kognitiv omstrukturering innebärande

reorientering vad gäller livsmål och värderingar samt olika åtgärder riktade mot miljön. I samarbete med den ansvarige psykologen i den amerikanska undersökningen avser man att genomföra en behandlingsstudie på grupper av personer med ischemisk hjärtsjukdom, både med och utan tidigare infarkter. En experimentgrupp ges den psykologiska behandling som antytts ovan för en ettårsperiod, medan en randomiserad kontrollgrupp ges kardiologisk rådgivning, gruppdiskussioner om sjukdomserfarenheter samt alla de olika mätningar som förekommer i experimentgruppen. Behandlingen utvärderas genom medicinsk diagnostik, mått på typ A beteenden, samt genom test på psykofysiologisk reaktivitet. Undersökningen introducerar en ny behandlingskomponent vid förebyggande av och rehabilitering efter hjärtinfarkt i Sverige. Flera skäl talar för att förändringar i typ A beteende kan spela en strategisk roll vid förbättringar av individers riskprofil, eftersom de sannolikt för med sig positiva förändringar även i andra riskfaktorer.

Margit Tornéus, Umeå universitet

150 000 kr.

Dnr 83/213

Tänka om språk, språka om tanke

Projektets syfte är att genom två longitudinellt upplagda undersökningar studera utvecklingen av olika metalingvistiska (dvs. metafonologiska, metamorfologiska, metasyntaktiska, metapragmatiska) funktioner, hur dessa funktioner är relaterade dels till varandra, dels till kognitiv/metakognitiv och språklig utveckling samt till läs- och skrivinläringen. Behovet av integrerad forskning inom den metalingvistiska domänen har vuxit allt starkare bl. a. från läsforskningens håll. I projektet *Tänka om språk, språka om tanke* görs en integrering utifrån en teoretisk referensram som utvecklats (KOLINA). Projektet förbereddes under vårterminen 1983 genom en undersökning av ca 70 förskolebarn. Barnen studerades med avseende på metafonologisk, metamorfologisk, metapragmatisk, språklig och kognitiv utveckling liksom läsmognad. Barnens utveckling längs dessa dimensioner skall följas under lågstadiet. Ytterligare en grupp barn (ca 50 st) studeras på samma sätt (denna studie fogas då in i ett annat longitudinellt projekt). De metalingvistiska proven utformas som miniexperiment med manipulation av kritiska variabler. Ett viktigt inslag i projektet är utveckling av metoder för beskrivning av utvecklingsförlopp och prövning av kausalmodeller. Projektet kommer att genomföras i nära samarbete med dels ett norskt projekt om språklig utveckling, dels ett läsforskningsprojekt vid samma institution som det egna projektet är förlagt till.

Hans Michélsen, Karolinska institutet
200 000 kr.

Dnr 83/235

Kurativa faktorer inom psykodynamisk terapi: en modell för identifiering och prövning av kurativa faktorer i klinisk praxis

Psykioterapi har fått en påtagligt ökad tillämpning bl. a. i samband med sektoriseringen av psykiatri och öppenvården. Internationell forskning och behandling baserad på psykodynamisk teori har i hög grad påverkat synen på psykioterapi som behandlingsmetod. Psykodynamisk teori utgör projektets teoretiska referensram. Centrala områden som studeras är "den terapeutiska relationen", "överföringstolkningar" samt "avbrott och avslutning av behandlingen". Avbrott och avslutning är kliniskt välkända problem men där mycket litet forskning bedrivits. Frågeställning: hur etableras, upprätthålls och vidareutvecklas den terapeutiska relationen, hur utnyttjas överföringstolkningar, hur påverkas behandlingen och den terapeutiska relationen av avbrott/uppbrott under behandlingen resp. den slutliga avslutningen. Dessa aspekter under behandlingen relateras till psykodynamisk diagnos och prognos samt slutligt utfall. Psykodynamiskt orienterade tvååriga individual-terapi genomförs av terapeuter med lång klinisk erfarenhet och hög behandlingsteoretisk kompetens. Patienterna, vilka polikliniskt sökt psykiatrisk vård, tillhör gruppen neurotiska störningar och vissa gränsfall av tidiga störningar. Terapierna spelas in på band och bearbetas kontinuerligt i ett tvåfasdesign där en grupp om 6-8 terapi i fas I utnyttjas för beskrivning och 8-10 i fas II för uppföljning-prövning. Datainsamling före, efter och efter ett års uppföljning avser psykodynamisk diagnos-prognos och motsvarande utfallsbedömning, psykiatrisk diagnos samt allmänt psykiskt hälsotillstånd. Projektet ger fördjupad kunskap om för psykioterapi centrala begrepp, vilka kan utnyttjas för utveckling och effektivisering av behandling samt inom psykioterapiutbildning.

Harvey Brenner, Johns Hopkins University, USA/Linköpings universitet
60 000 kr.

Dnr 83/260 PL

Economic Change and Alcohol Consumption in Swedish Mortality Rate Changes, 1950-1982

There is now abundant epidemiological and biochemical research linking stress factors to health problems of a great many clinical types including cardiovascular disease, emotional and cognitive disturbances, and disorders of immune, reproductive and metabolic systems. Also, there is substantial evidence that pathological consumption of alcohol, which is in turn frequent-

ly related to stressful life conditions, is an important risk factor in malignancies, cardiovascular problems, accidents, mental disorder, violence and inadequate fetal development. The proposed research is concerned with the impact of distressed national economic conditions – especially involving income loss, unemployment and business failure rates – on a population's health, both directly, and indirectly as related to pathological alcohol consumption.

This research is targeted at national and regional levels to take place using data, over time, on the experience of Sweden annually since the Second World War.

The project propose first to analyze the effects of deleterious economic changes and of alcohol consumption, on mortality rates in Sweden, holding constant other epidemiologic risk factors that normally influence the mortality patterns. The influence of economic changes and alcohol consumption will be examined for mortality associated with cardiovascular disease (by detailed cause), malignancy (by major cause), cirrhosis of liver, accidents (by subcause), suicide, homicide, and infant mortality (by subcause). Examination will be done of the relative importance of deleterious economic changes – especially increases in income loss, unemployment, and business failure rates and per capita alcohol consumption on each of the detailed causes of death. The prominent scientific questions focus on the comparative effects of economic (and related social) stress – direct and indirect – on different causes of mortality.

JURIDIK

Ulla Jacobsson, Stockholms universitet
170 000 kr.

Dnr 83/53

Kvinnans rättssäkerhet som målsägandeloffer i brottmålsprocessen vid kvinnomisshandel, våldtäkt och därmed närbesläktade brott

Sexualbrottskommitténs delbetänkande avseende åtalsregler vid misshandel resulterade i ett borttagande av åtalsprövningsregeln vid misshandel fr. o. m. den 1 januari 1982. I dagarna har sexualbrottskommittén lämnat sitt slutbetänkande avseende sexualbrott. Kommittén har klart tagit ställning för kvinnans suveränitet på det sexuella området. Kommittéförslaget behandlar i huvudsak de straffrättsliga reglerna vid sexualbrott. Vad beträffar de processuella reglerna föreslås analogt med vad som föreslagits vid misshandel ett borttagande av åtalsprövningsregeln. Dessutom har man föreslagit ett borttagande av sexmånadersgränsen inom vilken kvinnan måste anmäla brottet för att det skall kunna föranleda åtal. Några ytterligare förändringar rörande det processuella förfarandet vid kvinnomisshandel och våldtäkt har således inte föreslagits.

Enligt resultat från vår undersökning avseende våldsbrott mot kvinnor under åren 1979–den 1 juni 1982 tycks ett samband föreligga mellan anmälnas återtagande och beslut att ej väcka åtal. Det faktum att förundersökningen nu, till följd av den ändrade åtalsregeln, inleds och avslutas trots att anmälan återtagits leder således inte till någon nämnvärt högre andel åtal. Problemen kvarstår således olösta. Den isolerade åtalsändringen kan också få till effekt att färre misshandelsbrott anmäls, då kvinnan nu vet att hon ej kan ta tillbaka anmälan.

Syftet med vårt projekt är således att utreda gällande straff- och processlags betydelse för kvinnans rättssäkerhet i egenskap av målsägande/offer i brottmålsprocessen vid kvinnomisshandel, våldtäkt och därmed närbesläktade brott. I syftet ingår också att utifrån resultat som erhålls utarbeta förslag till förändringar för att förbättra kvinnans rättssäkerhet i egenskap av målsägande/offer. Projektet kommer att *genomföras* genom: 1. Genomgång av det skriftliga förundersökningsmaterial som finns avseende samtliga anmälda våldsbrott mot kvinnor inom Norrköpings polis- och åklagardistrikt under åren 1979–1983. 2. Muntlig intervju med samtliga kvinnor som återtagit anmälan under åren 1981–1982. 3. Studie av utländsk lagstiftning på området.

Göran Grosskopf, Umeå universitet
170 000 kr.

Dnr 83/143

Ekonomisk brottslighet – rättssäkerhet och rättsbildning

Forskning och utredning av ekonomisk brottslighet är f.n. intensiv. Inriktningen är i huvudsak att söka lokalisera skilda former av brottsligt handlande, att analysera brottstyper samt att föreslå åtgärder. Detta projekt tar i stället sikte på rättssäkerhets- och rättsbildningsfrågor kring den ekonomiska brottsligheten. Efter en inledande bestämning av det för förevarande projekt relevanta innehållet i begreppet ekonomisk brottslighet, kommer projektet att behandla följande huvudfrågor. 1. Objektiviteten i domstolsprocessen. Detta är särskilt intressant mot bakgrund av den ökade uppmärksamhet massmedia ägnat åt denna form av brott och mot bakgrund av de nya metoder för psykologisk forskning som tillämpas i Umeå. En stor del av programmet genomförs därför vid psykologiska institutionen. 2. Yrkesetikens vid myndighetsutövning betydelse för rättssäkerheten och rättsbildningen. Genom empiriska studier kartläggs etiska normers faktiska tillämpning och betydelse. 3. Yrkesetiska normer vid privat yrkesutövning ur rättsbildningssynpunkt. Vissa brottstyper är av den karaktären, att etiska normer hos t. ex. advokater, revisorer och banker kan antas ha betydelse för rättsbildningen, vilket studeras. 4. Massmedias betydelse för rättsbildning-

en. Hypotesen är, att massmedia kan bidra till en negativ rättsbildning genom vinklad bevakning.

Projektet har hög samhällsaktualitet och avses komma bilda underlag för viktiga slutsatser avseende åtgärder för en minskad ekonomisk brottslighet i samhället och en god rättssäkerhet. Slutrapport planeras klar våren 1986.

Torgny Håstad, Uppsala universitet
140 000 kr.

Dnr 83/217

Konkursbos inträde i gäldenärens avtal

F. n. ges i lagstiftningen, rättspraxis och litteraturen ytterst torftiga besked om i vilken utsträckning ett konkursbo kan tvinga konkursgäldenärens motpart att fullfölja ett avtal som ingåtts före konkursen, mot att konkursboet är berett att uppfylla gäldenärens skyldigheter enligt avtalet. Lagstiftning finns om läget vid köpares och fastighetshyresgästers konkurs men inte om läget vid exempelvis entreprenadavtal, leasing eller licensavtal. Förekommande standardavtal respekteras ofta men torde inte vara bindande för konkursboet. Osäkerhet råder också om konkursboet kan överta delar av gäldenärens gamla avtal. En annan oklarhet gäller frågan när ett konkursbo underförstått får anses ha utnyttjat en boet tillkommande inträdesrätt och därmed blivit bundet att fullfölja det avtal som gäldenären ingått samt ansvarigt för eventuella fel i utförda prestationer (normalt behöver boet inte fullgöra gäldenärens avtal, utan borgenärerna får nöja sig med en proportionellt nedsatt utdelning ur boets otillräckliga tillgångar). Undersökningens syfte är att klarlägga problemen, bedöma behovet av lagstiftning och överväga hur en eventuell lagstiftning bör utformas.

MEDICIN

Per Olsson, Karolinska institutet
135 000 kr.

Dnr 82/214

Kinetiska bindnings- och upptagningsstudier av biogena aminer i humana trombocyter – en nervcellsmodell. Betydelse för diagnos och behandling vid affektiva sjukdomstillstånd

Forskning i biologisk psykiatri baseras bl. a. på försök att korrelera kliniska observationer med perifera biologiska parametrar. Djupgående depressiva tillstånd orsakas sannolikt av avvikelser i serotonerga resp. noradrenerg neurotransmission. Vid endogen depression är den aktiva transporten av 5-HT i trombocyter nedsatt och antalet Imipramin-bindnings-

site minskat. Dessutom tycks trombocytmembranet vid endogen depression ha förändrad permeabilitet för 5-HT. Avvikelse i dopaminerg neurotransmission anses vara en viktig faktor vid schizofreni och har även diskuterats vid mani.

Trombocyter är sedan länge accepterade som modellceller vid serotonerga neuron och erbjuder ett lätt tillgängligt alternativ till studier. Uptag och lagring av biogena aminer samt förekomst av olika receptorer på trombocyter har tidigare studerats ingående. Dopamin-trombocyt reaktioner är emellertid ett mycket litet undersökt område. Vid institutionen för experimentell kirurgi, K.I., bedrivs sedan många år kinetiska studier på human trombocytens upptag av serotonin (5-HT). Tidigare studier av trombocyter från patienter med endogen depression har visat avvikelser hos i membranerna ingående funktionella strukturer samt ändrad membranpermeabilitet.

Projektet har till målsättning:

- att ytterligare klarlägga mekanismerna för transport av biogena aminer dopamin, noradrenalin, adrenalin och histamin hos humantrombocyter.
- att söka fastställa eventuell förekomst av dopamin-receptor på human-trombocyter,
- att undersöka de bakomliggande orsakerna till den förändrade membranpermeabiliteten hos deprimerade,
- att genom mätning av de olika upptags- och receptor parametrarna för 5-HT, noradrenalin, dopamin och histamin klarlägga interrelationer mellan de olika aminsyste-men,
- att på grundval av erhållna data utarbeta en diagnostik metod grundad på ändrade egenskaper hos patienternas trombocytmembran och därmed underlätta diagnostik och terapeutisk behandling,
- att bestämma dopaminreceptorantal och ^3H -Imipraminbindning samt aminupptagskinetik hos trombocyter från patienter med diagnosen schizofreni, före och efter behandling med neuroleptika.

Göran Pershagen, Karolinska institutet

188 000 kr.

Dnr 83/37

Orsaksfaktorer för lungcancer hos kvinnor i Stockholm, speciellt radonexponering i bostäder och passiv rökning

Ur aktuella svenska material framgår att majoriteten av kvinnor som fått lungcancer aldrig rökt. Orsaksfaktorerna hos denna grupp är ofullständigt kända. Föreliggande projekt syftar till att undersöka om radonexponering i bostäder liksom passiv rökning ger upphov till lungcancer hos kvinnor. Projektets uppläggning gör det möjligt att samtidigt studera samverkans-effekter mellan dessa och kända orsaksfaktorer, t. ex. rökning och yrkesmässig exponering.

Undersökningen genomförs med s. k. fall-kontroll metodik. Fallen utgörs av samtliga nydiagnostiserade kvinnliga lungcancerfall under två års tid vid tre större sjukhus i Stockholmsområdet (ca 230 st). Kontrollerna utgörs av åldersmatchade kvinnor från resp. sjukhus upptagningsområde (ca 460 st). Via läkarintervjuer och kontroller inhämtas information om bl. a. rökvanor hos kvinnan själv och hennes anhöriga, yrken samt boendeförhållanden (typ av hus, byggnadsmaterial, boendetider m. m.). Radonmätningar utförs i ett urval av bostäderna och en markradonbedömning genomförs för samtliga marknära bostäder. Kvaliteten hos insamlade intervjudata undersöks genom jämförelse med information från andra källor.

Projektet beräknas pågå under en treårsperiod och vara avslutat 1986. Resultaten kan få direkta praktiska konsekvenser vad beträffar gränsvärden och andra åtgärder för att begränsa exponeringen för radon i bostäder samt för tobaksrök samtidigt som förväntade effekter av olika preventiva insatser belyses.

Leif Bertilsson, Karolinska institutet
300 000 kr.

Dnr 83/38

Neuropeptider vid depressionssjukdomar – utveckling av analytiskt-kemiska metoder

Projektets syfte är att utveckla bestämningsmetoder för vissa neuropeptider av tillräcklig specificitet och känslighet för att möjliggöra mätning av deras koncentrationer i spinalvätska. Metoderna kommer att användas på psykiskt sjuka individer, i första hand patienter med melankoliska depressioner (före och under olika typer av behandling) och friska frivilliga försökspersoner. Man har tidigare kunnat visa att en störd monoaminomsättning (sådan den avspeglar sig i halterna av dessa signalsubstansers nedbrytningsprodukter i spinalvätska) är av betydelse för risken att insjukna i depression och för risken att begå självmord under perioder av psykisk obalans. De närmare detaljerna i det skeende som ligger till grund för dessa empiriskt funna samband är okända. Sannolikt är vissa neuropeptider av betydelse med tanke på deras mycket nära samspel med monoaminerna i centrala nervsystemet.

Avsikten med dessa undersökningar är att öka kunskapen om depressionernas patofysiologi, vilket kan beräknas öka möjligheterna till effektiv behandling och förebyggande åtgärder. Med tanke på att risken att någon gång under livet drabbas av en depression är 15 % för män och 30 % för kvinnor och att den svåraste komplikationen till en depression, nämligen självmordet, är den vanligaste dödsorsaken av alla i vissa åldersgrupper, torde betydelsen av en sådan kunskap vara uppenbar.

Metoder för bestämning av vasopressin, TRH, opiatlika substanser, substans P och somatostatin (vars koncentrationer i spinalvätska ligger på

picogramnivå) kommer att utvecklas. I första hand kommer högtrycksvätskekromatografi att utnyttjas som separationsteknik. Den efterföljande detekteringen avses ske med radioimmunologisk teknik eller fluorometrisk detektering av derivat av peptiderna. Lågmolekylära peptider som TRH avses analyseras med massfragmentografi. Man kommer också att lägga stor vikt vid att standardisera betingelser för omhändertagande av spinalvätskan. Detta är viktigt i ljuset av den kunskap vi i dag har om aminmetabolitbestämningar.

Peter Eneroth, Karolinska institutet

300 000 kr.

Dnr 83/98

Undersökning av samband mellan psykologiska data, hormonnivåer, fettomsättning, koagulation, enzymaktivitet och sjukdomsutveckling inom ramen för projektet: Individuell utveckling och miljö

Projektet syftar till att finna samband mellan psykologiska och kemiska/biokemiska analysresultat hos en psyko-socialt utomordentligt väl undersökt grupp individer (Örebroprojektet: Individuell utveckling och miljö; sedan 1964 lett av prof. David Magnusson, psykologiska institutionen, Sthlms universitet) av normalbefolkningen: samtliga i Örebro 1955 (ÖP-55). Avsikten är att finna utvecklingsmönster av konstitutionell och/eller miljöbetingad art som leder till kriminalitet (aggressivitet), missbruk (alkohol, narkotika, rökning), psykisk sjukdom (depression, schizofreni) eller klassiska somatiska åkommor där huvudvikten läggs vid sjukdomar i cirkulationsapparaten (arterioskleros, hypertoni, hjärtinfarkt och slaganfall). Vidare avses att kartlägga fruktsamhet och preventivmedelsanvändning samt förlossningssättets roll för den individuella utvecklingen av barnet.

Betydelse på sikt av undersökningarna är möjligheten att få tillgång till prediktiva test för att identifiera individer med stor risk att förvärva psykosomatisk skada t. ex. alkoholism och att man genom utvecklingsmönstret kan förstå skeendena bakom utvecklingen av våra vanligaste allvarliga sjukdomar och dödsorsaker.

Genomförandet av projektet sker genom undersökning, enkäter och provinsamling för kemisk/biokemisk analys på ett representativt urval av ÖP-55 under mars månad undersökningsåret. Den kemiska/biokemiska analysen utförs i ett tvärvetenskapligt samarbete mellan koagulationslaboratoriet (M. Blombäck), Konung Gustav V:s forskningsinstitut, lipidanalyser (L. Carlsson), forsknings- och utvecklingslaboratoriet, hormonanalyser (P. Eneroth), samtliga Karolinska sjukhuset och farmakologiska institutionen, aminrelaterade analyser (L. Orelund) Umeå universitet. Samtliga resultat av laboratorieanalyser (anonyma) omhändertas och bearbetas tillsammans med psykologiska resultat genom D. Magnussons försorg.

Anders Löfqvist, Lunds universitet
300 000 kr.

Dnr 83/142

Arbetsmiljö och röstbeteende

En av de största patientgrupperna vid landets talvårdsavdelningar består av personer som söker för röstproblem. Det är därför av stor klinisk betydelse att utveckla och komplettera kunskaperna om de röstbeteenden och miljöfaktorer som kan leda till problem.

Projektet avser att med kvantitativa och kvalitativa metoder analysera röstbeteende i olika arbetsmiljöer för att kartlägga riskfaktorer för röstavvikelser. Inom tidigare forskning har man i mycket liten utsträckning studerat sambandet mellan röstbeteende och miljö; detta gäller både nationell och internationell forskning. Samtidigt har man i litteraturen ofta pekat på behovet av sådan forskning i förebyggande syfte.

Det finns en omfattande forskning kring metoder för röstanalys. Inom projektet kommer analysen att ske både akustiskt och perceptuellt genom röstbedömning. Dessutom avser projektet att utveckla och pröva en metod för kvantitativ bestämning av hur mycket rösten används under en arbetsdag. En sådan kvantitativ analys kan ge en ökad förståelse av hur kraven på rösten växlar i olika arbetssituationer.

Undersökningarna kommer att ske i samarbete med yrkesmedicinska och foniatriska avdelningarna i Göteborg samt med avdelningen för fonetik i Lund.

Leif Bergdahl, Karolinska institutet
230 000 kr.

Dnr 83/165

Hjärt- och lungtransplantationskirurgi i Stanford

Avsikten är att under ett års tid delta i hjärttransplantationsteamet vid Stanford University, Californien, USA. Detta universitet är det internationellt ledande inom ämnet och har utfört mer än hälften av alla drygt 400 transplantationer som hittills ägt rum. Tillkomst av Cyklosporin A i den terapeutiska arsenalen har gjort att man numera kan förhindra avstötningen av det transplanterade hjärtat hos de flesta patienter. Man räknar med att drygt hälften av alla som opereras nu kommer att leva och vara i fullt arbete om fem år. Patienter som befinner sig i slutstadiet av en svår hjärtsjukdom kräver stora sjukvårdsresurser och kan naturligtvis ej bidra till produktionen. Genom en lyckad hjärttransplantation kan man få de flesta i produktivt arbete och även om den beräknade kostnaden för en transplantation är hög (sannolikt 300 000 kr.) kommer samhället i likhet med vad som är fallet vid

njurtransplantat även ur rent ekonomisk synpunkt att tjäna på dessa operationer. Hjärttransplantationer kommer sannolikt i en inte alltför avlägsen framtid att tillåtas i Sverige och därför är det av största vikt att någon här sätter sig in i ämnet.

Lars Terenius, Uppsala universitet
200 000 kr.

Dnr 83/208

Patogenetiska faktorer för uppkomst av schizofreni

Projektets syfte: Ett flertal studier har påvisat att dispositionen för schizofreni nedärvs. Projektet avser att med molekylärgenetisk teknik undersöka gener av speciell betydelse för sjukdomen hos schizofrena. I ett inledningsskede undersöks gener för en ny klass substanser, opiataktiva peptider, s. k. endorfiner. Forskargruppen har, efter ett antal års forskningsarbete, funnit stöd för att det finns patologiska förändringar i endorfinaktivitet hos schizofrena. I ett senare skede kan andra gener komma i fråga, t. ex. sådana för andra neuropeptider.

Projektets betydelse: Schizofreni är en sjukdom som drabbar ca 1 % av befolkningen. Insjuknande sker i unga år och sjukdomen får ett kroniskt förlopp med allvarliga personliga tragedier som följd. Sjukdomens långvarighet åsamkar också samhället mycket stora ekonomiska utgifter. Trots mångårig forskning vet man mycket litet om sjukdomens orsaker. Tillgängliga behandlingsformer är inte tillräckligt effektiva och med farmakoterapi uppkommer inte sällan svåra biverkningar.

Projektets genomförande: De nödvändiga metoderna finns, i princip, tillgängliga. Arbetet inleds med studium av den genetiska budbäraren, mRNA i hjärnvävnad från avlidna schizofrena och motsvarande kontrollfall. Från studier i en experimentell modell erhålls hjärnvävnad från apor som utsatts för kronisk behandling med antipsykotiska läkemedel. I ett senare skede inriktas arbetet mot arvsmassans DNA. Målet är att man från ett enkelt blodprov (DNA från vita blodkroppar) skall kunna undersöka de utvalda generna. Nyinsjuknade patienter, patienter under behandling eller även friska medlemmar i speciellt utsatta familjer med hög prevalens för schizofreni kan då undersökas. Även om arbetet i första hand gäller gener för endorfiner, kan vunna erfarenheter överföras till studium av andra gener.

NATURVETENSKAP

Kenneth Söderhäll, Uppsala universitet
207 000 kr.

Dnr 81/173

Spannmål och mykotoxiner. Metoder för att förhindra, eller minska bildning av svampgifter

Möbelsvampars förmåga att bilda giftiga ämnen i jordbruksprodukter inkl. livsmedel är numera väl dokumenterad. Dessa substanser brukar kallas för mykotoxiner. Karakteristiskt för mykotoxiner är att de förekommer i låga koncentrationer och att varje mykotoxin endast bildas av ett fåtal svamparter.

Internationellt har framför allt uppmärksammats det starkt cancerframkallande aflatoxinet. I svenska undersökningar finns endast undantagsvis exempel på aflatoxinförekomst i inhemskt producerade jordbruksprodukter. I Sverige, liksom i Danmark, är det däremot förekomsten av ochratoxin A i korn som verkar vara allvarligast. Ochratoxin A återfinns i blodet hos grisar som konsumerat toxininnehållande foder och ger njurskador.

Syftet med projektet är att undersöka orsakerna till mykotoxinbildningen i naturliga substrat. I undersökningar har tidigare visats att extrakt från ris men även från korn har förmåga att inducera mykotoxinbildning hos mögelsvampar som förlorat denna förmåga. Man avser inom projektet att försöka isolera denna mykotoxininducerande faktor(er). Detta skulle innebära en väsentligt ökad möjlighet att förutsäga förekomst av mykotoxiner i spannmålsprodukter.

I massmedia har framförts att användningen av de vanliga konstgödselmedlen leder till ökad frekvens av mykotoxinbildande svampar och därmed mykotoxinbildning. Laboratorieförsök har visat att tillförsel av nitrat till en mykotoxinbildande svamp hämmar dess toxinproduktion. Ammonium saknar denna effekt. Avsikten är att utnyttja spannmål från pågående gödslingsförsök och undersöka dels om mögelisolat från nitratgödslad spannmål ger lägre toxinmängder samt om kärnornas kväveinnehåll påverkar toxinbildningen.

Per-Arne Andersson, Uppsala universitet
180 000 kr.

Dnr 83/55

Numeriska metoder inom floristisk växtgeografi – en pilotstudie i västra Sverige

Projektets huvudsyfte är att undersöka numeriska metoders tillämpning inom floristisk växtgeografi. Detta sker genom kartläggning av växtgeogra-

fiska skillnader, gradienter och likheter i området mellan västkusten och Väneren och korrelering av dessa variabler till miljöfaktorer. Endast några få utländska liknande studier har publicerats, och numerisk växtgeografi är helt ny för Sverige.

I dag pågår åtskilliga växtgeografiska inventeringsprojekt i Sverige. Registreringsmetoderna är genomgående upplagda så att numerisk bearbetning är möjlig. Det är därför angeläget att utarbeta lämplig analysmetodik för det stora faktamaterial som nu insamlas.

Under 1970-talet ledde projektledaren en omfattande kärlväxtinventering i Dalsland. Materialet har publicerats i Flora över Dal (Stockholm 1981). Detta material skall bearbetas så att alla lokaluppgifter noteras som närvaro/frånvaro inom 179 rutor à 5 x 5 km (ekonomiska kartblad). Vidare utvidgas undersökningsområdet till att omfatta en stor del av norra Bohuslän. Utvidgningen innebär att ytterligare 92 rutor fältinventeras, samtidigt som all tidigare kännedom om floran här registreras enligt rutsystemet. För alla de 271 rutorna registreras från litteratur och kartor miljöfaktorer, såsom berggrund, jordarter, olika klimatvariabler, topografi.

Materialet skall sedan bearbetas numeriskt med dator. Några frågeställningar som skall belysas: Vilka kärlväxter har likartade utbredningsmönster? Vilka delar av området liknar varandra i artsammansättning? Hur kan likheterna korreleras till miljöfaktorer? Vilka gränser och gradienter kan upptäckas eller beskrivas mer noggrant med multivariata metoder jämfört med traditionella?

Ulf G. Ahlborg, Karolinska institutet

175 000 kr.

Dnr 83/154

Klorerade miljöföroreningar som promotorer i kemisk carcinogenes. En studie av strukturrelationer med utnyttjande av korttidstest

Kemisk carcinogenes kan förenklat beskrivas som en tvåstegsprocess – ett första initieringssteg följt av en promotiv effekt. Det första steget är i dag relativt väl känt och en lång rad test, framför allt mutagenitetstest är tillgängliga. Förekomst av mutagena ämnen är allmän i miljön. Insikten om promotionens betydelse för cancerprocessen har ökat kraftigt under senare år men dess mekanism är mindre känd och tillgängliga test få. Traditionella cancertest är dyrbara och av begränsat värde.

Projektet skall studera två testsystem för promotion, dels ett cellkulturtest som bygger på teorin att promotorer inhiberar cellkommunikation via s. k. gap junctions, dels ett heldjurstest som bygger på uppkomst av s. k. altered foci i levern. Effekter i dessa test har påvisats för ett flertal välkända promotorsubstanser som forbolestrar, fenemal m. fl. En god korrelation

föreligger också till resultat i det etablerade tvåstegstestförfarande som utförs med hudpensling på mus.

Målsättningen är att genom att studera serier av strukturellt relaterade föreningar dels belysa testernas förmåga att förutsäga promotiva effekter, dels studera mekanismer för effekternas uppkomst. Som modellsubstanser skall klorerade dioxiner, dibensofuraner och polyklorerade bifenyls studeras i de två deltesten kombinerat med andra genotoxicitetstest nödvändiga för bedömningen. Ökad kunskap inom detta område är av utomordentligt stor betydelse för riskidentifiering och kvantitativ riskbedömning vid kemiskt inducerad cancer.

Bengt Pettersson, Umeå universitet
75 000 kr.

Dnr 83/168 PL

Det norrländska skogslandskapets dynamik och stabilitet

För att kunna förstå och rätt bedöma miljöförändringar som uppstår till följd av nutida mänsklig verksamhet är det nödvändigt att fördjupa kunskapen om hur miljöförändringar och olika typer av störningar tidigare påverkat det norrländska skogslandskapet. I detta projekt skall ett mindre avrinningsområde intensivstuderas med paleoekologiska och dendroekologiska metoder. I norra Sverige är förutsättningarna mycket gynnsamma för att med hjälp av dessa metoder klargöra hur näringstillstånd, produktivitet samt floristisk och faunistisk sammansättning förändrats med tiden. Syftet är att få fram grundläggande kunskap om funktionen hos våra boreala ekosystem, att utifrån en sammanställning av data om skogs-, myr- och sjöutveckling inom undersökningsområdet utreda funktionella samband mellan dessa tre komponenter och deras naturliga dynamik. Till syftet hör också att utvärdera de paleoekologiska metodernas användbarhet vid olika typer av miljöhistoriska undersökningar.

Forskningsarbetet kommer huvudsakligen att baseras på olika bio- och kemostratigrafiska analyser av varviga sjösediment, torv och råhumusprofiler. Dendroekologiska metoder skall användas för rekonstruktion av den lokala skogsutvecklingen.

Zoltan Banhidi/Ann-Christine Albertsson, KTH, Stockholm
262 000 kr.

Dnr 83/177

Nedbrytning av kvävehaltiga biopolymerer av proteintyp i olika byggnadsmaterial och dess effekt på inomhusmiljön

Vid KTH har man vid undersökningar funnit biopolymerer som äggvitetillsatser (kasein, benmjöl, m. m.) i vissa moderna byggnadsmaterial (betong, golvavjämningsmassa, gipsplattor).

Renkulturer av strikt anaeroba sporbildande förruttnelsebakterier av flera nya varianter har kunnat isoleras ur prover från dessa material och ur kommersiella äggvitetillsatser. Även andra laboratorier (SBL, Pasteur Inst., Virginia Polytechnic Inst.) har bekräftat såväl släktskap som avvikelser från kända *clostridium*-arter för de kulturer man vid KTH isolerat.

Gaskromatografiska analyser visade förekomsten av en rad gaskomponenter under golvbeläggningar och dessutom mikrobiellt producerade organiska syror, aldehyder samt mono- och polyaminer (ptomainer=likgifter) i hus med luktproblem. Dessa återspeglar var för sig och i kombination den förruttnelseprocess som förorsakas av bakterier och skiljer sig klart från produkter av mögelsvampar.

Bildning av aminer i extremt alkalisk miljö bör närmare undersökas liksom ackumulation av dessa ämnen inomhus och deras potentiella roll vid irritation av hud- och andningsorgan som kan leda till klagomål över hygieniska missförhållanden i "sick buildings".

Toxiska gränsvärden och möjligheter till långtidsverkan torde också undersökas genom mutationstest (Ames test) och detektering av eventuell uppkomst av nitrosaminer.

Försök att påvisa förväntade immunologiska reaktioner med serologiska laboratorietest efter kontakt med förruttnelseprodukterna kan bidra till en mera objektiv beskrivning av irritationsorsakerna i miljö med dessa problem.

Svenska kemistsamfundet/Tekniska museet, Stockholm
300 000 kr.

Dnr 83/186

Kemiutställning på Tekniska museet

Med anledning av Svenska Kemistsamfundets 100-årsjubileum 1983 har samfundet och Tekniska museet beslutat att ordna en utställning i Tekniska museets lokaler på Djurgården i Stockholm. Utställningsytan är 300 m². Syftet är att belysa utvecklingen av den kemiska vetenskapen och den kemiska industrin. *Kemin och den kemiska industrin i Sverige har inte tidigare ägnats någon saklig, allmän information av detta slag.*

Det finns flera viktiga skäl till en utställning av detta slag. *Forskningens betydelse* för tekniskt framåtskridande kommer att belysas på ett sådant sätt att impulser till *ny forskning* kommer till stånd. Det finns få områden som kan mäta sig med kemin när det gäller att visa *forskningens samhällsnytta*. Ett syfte med utställningen är att visa att kemin är en för samhället ytterst viktig faktor: nya material för vår välfärd, en god miljö och nya mediciner för vår hälsa – allt beroende av kemi och kemisk forskning.

Utställningen skall bli en permanent del av Tekniska museet och hållas levande. Svenska kemistsamfundet kommer att bidra med experter och annan hjälp till denna del av Tekniska museet även i framtiden. Den planerade kemiavdelningen planeras bli ett forskningscentrum för kemihistoria och kemiindustriell historia.

Jan Pettersson, Sveriges lantbruksuniversitet
300 000 kr.

Dnr 83/255

Inverkan av kemiska stimuli på rapsbagge, Meligethes aeneus, och skidgallmygga, Dasineura brassicae

Projektets målsättning är att studera betydelsen av kålväxternas kemiska sammansättning för angrepp av rapsbagge, *Meligethes aeneus* och skidgallmygga, *Dasineura brassicae*. Särskild uppmärksamhet skall ägnas glukosinolaterna och deras nedbrytningsprodukter.

Avsikten är att ge underlag för en resistensbiologisk verksamhet.

TEKNIK

Gunnar Fant, KTH
260 000 kr.

Dnr 83/31

Kommunikation trots handikapp – tal, symbolspråk och hörsel

Projektet avser grundläggande studier av förutsättningarna för talkommunikationssystem i handikappsammanhang. En *första del A*, som utnyttjar rön från tidigare RJ-stött projekt, är inriktad på kunskap om mänskligt tal som kan omsättas i system för personligt utformade röstegenskaper i syntetiskt tal som proteser för talskadade och som kommunikationshjälpmedel för blinda. Sådan flexibilitet undanröjer en del av det maskinella intrycket av syntetiskt tal och skapar önskvärda variationsmöjligheter.

En *andra del B* är inriktad på förutsättningar för talsyntes från symbolspråk som i "Bliss"-systemet där vi vill utöka grunden för översättning från en sekvens av bildelement till en grammatiskt riktig utsaga. Vidare är det

viktigt att kunna få regler och system för den handikappade att manuellt tillfoga känslomässiga betydelseelement och emfas i det syntetiska talet.

En tredje del C är inriktad på studier av hörsel och perception av tal som kan utmyнна i modeller för bedömning av förutsättningar för kommunikation med en hörselskadad person via hörselrester, alternativt genom elektrisk stimulering via ett implantat i innerörat eller genom känselsinnet.

Delpjekt C kommer under första året att bedrivas som en förundersökning med syfte att formulera mer specifika insatser under en kommande längre period i samarbete med bl. a. Karolinska institutets hörselfysiologiska forskningsgrupp.

Einar Mattsson/Maud Bergman, Korrosionsinstitutet/Umeå universitet
124 (XX) kr.

Dnr 83/76

Utveckling av metodik för kliniska mätningar av korrosion hos kombinationer av metalliska tandersättningsmaterial i munhålan

Syftet är att utveckla metodik och instrument för direkt mätning av eventuell korrosionsström mellan olika dentala metalliska ersättningar i munhålan. Metodiken avses användas för kontroll av befintliga installationer men främst av planerade restorationer. En tandläkare som exempelvis avser att utföra en kron- och broprotes i en speciell gjutlegering har då möjlighet att infoga ett stycke av denna legering i en provisorisk plastkrona eller bro och testa legeringen i kontakt med andra metalliska konstruktionsdetaljer eller med redan befintliga metalliska material som den nya konstruktionen senare kommer att vara i kontakt med. Detta ger en möjlighet att, direkt i patientens mun, i förväg testa olika legeringskombinationer i elektrokemiskt hänseende, något som blir speciellt angeläget om för Sverige nya typer av legeringar skall börja användas.

En metodik av det slag som eftersträvas bedöms sålunda bidra till ökad säkerhet mot olämpliga legeringskombinationer vid den introduktion av nya metalliska tandersättningsmaterial som håller på att ske och i ökad omfattning kan förväntas i framtiden.

Projektet omfattar följande moment:

- Utformning av teknik för mätning av korrosionsströmmar mellan olika dentala metalliska ersättningar i munhålan.
- Klinisk provning och anpassning av mätteknik.
- Utformning av prototyp till mätutrustning.

Projektet är tvärtekniskt och är planerat att genomföras genom samarbete mellan korrosionstekniker vid korrosionsinstitutet samt odontologer inkl. bettfysiologer vid Umeå universitet.

HUMANIORA

Ingemar Nordin, Universitetet i Linköping
74 000 kr.

Dnr 82/13

Teknikens struktur och dynamik

Projektets målsättning är att kritiskt granska och diskutera en del övergripande teorier om teknikens natur samt att utveckla en egen filosofi om tekniken. Forskningsfältet är närmast besläktat med vetenskapsteori då dessa båda områden får anses ha ett gemensamt ursprung i den filosofiska kunskapsproblematiken. Men den samhällsvetenskapliga relevansen är ganska uppenbar, speciellt i projektets andra del. Några av de frågeställningar som forskningsprogrammet söker få svar på är: Varför har teknik ett så stort inflytande på vår typ av samhälle? Hur sker interaktionen mellan vetenskap, teknologi och samhälle? I vad mån är den tekniska utvecklingen rationell? Är teknologins utveckling autonom? Kan den, och i så fall bör den, kontrolleras och styras? Det finns uppenbara kopplingar mellan teknik och människans vardag, hennes miljö, ekonomi och internationella konflikter som gör frågan om teknikens väsen till ett synnerligen intressant och aktuellt forskningsområde. Filosofin med sin erfarenhet från bl. a. vetenskapsteori och handlingsanalys har här en central funktion att fylla. För ytterligare information om projektets innehåll se projektbeskrivningen samt skriften "Vad är teknik?". Forskningsprojektets första del beräknas bli klar vårterminen 1985 och skall presenteras i bokform. Vetenskapsteoretisk handledare är professor Martin Edman. För frågor kring teknik och samhällsorganisation kontaktas professor Lars Ingelstam.

Margareta Wirmark, Uppsala universitet
108 000 kr.

Dnr 82/224

*Strindbergs kvinnodramer**Mot en förnyelse av kvinnosyn och dramaform år 1900–1901*

I Strindbergs dramer har ofta en man huvudrollen; Mäster Olof, Ryttmästarn, Den Okände osv. Sällan ges huvudrollen åt en kvinna; dock skrivs under åren 1900 till 1901 inte mindre än fem sådana dramer: *Påsk*, *Kronbruden*, *Kristina*, *Svanevit* och *Ett drömspel*.

Projektet lyfter fram denna föga uppmärksammade grupp och analyserar den ur såväl innehålls- som formaspekt. Vilken kvinno- och människosyn kommer här till uttryck? Sker någon utveckling under perioden? Och vad kännetecknar *dramaformen*; sker även här en utveckling? Kan man urskilja något samband mellan utvecklingen av kvinnosyn och dramaform? Vilken

plats intar dessa fem dramer i Strindbergs övriga produktion?

Vid analysen brukas begrepp och metoder som utarbetats inom flera olika forskningstraditioner; inom semiotik samt inom fransk och anglosaxisk kvinnolitteraturforskning. Resultatet redovisas i en bok med arbetsnamnet *Strindbergs kvinnodramer*.

Ulla-Britta Lagerroth/Louise Vinge, Lunds universitet

178 000 kr.

Dnr 83/42

Kvinnors självbiografier och dagböcker i Sverige

Syfte: – att inventera, beskriva och tolka den kvinnliga självbiografin och dagboken i Sverige från 1600-talet till nutid,

– att studera genrerna såsom bärare av det kvinnliga självmedvetandet.

Betydelse:

1. Internationellt växer forskningen kring dessa genrer. Materialet är dessutom en förbisedd källa till kunskap om kvinnors livsvillkor. Det är unikt genom att det dokumenterar kvinnors syn på sig själva och sin roll i familjen och samhället.

Stoffet kan lätt göras tillgängligt för en bredare publik.

2. Undersökningen fyller en lucka inom litteraturvetenskapen, som nästan helt försummat detta litteraturhistoriskt och genremässigt viktiga material. Materialet är också grundläggande för den forskning som undersöker litteraturskapandets villkor. Då självbiografi och dagbok vuxit fram som parallella företeelser till den moderna romanen, kan genrernas utveckling ömsesidigt belysas.

3. En inventering av kvinnors självbiografier och dagböcker får ur materialsynpunkt stor betydelse också för öändra vetenskaper såsom historia, sociologi och psykologi.

4. En angelägen uppgift inom litteraturvetenskaplig forskning i dag är att använda och utveckla nya teorier för bl. a. tolkning av kvinnors texter. Projektet bör kunna bidra till detta.

Genomförande:

1. Inventering 2. Systematisering av tryckt och otryckt material i KB, LUB, UUB och GUB. 3. Genrehistoriska undersökningar. 4. Kronologiskt och problemmässigt begränsade studier som syftar till att analysera och tolka kvinnors livsvillkor, självsyn, skapande och språk.

Projekter beräknas avslutat 1986.

Inger Ahlgren, Stockholms universitet
304 000 kr.

Dnr 83/91

Döva barns teckenspråk

Den grammatiska utvecklingen i teckenspråket hos svenska döva barn är relativt okänd trots flera studier av tidig kommunikation hos döva barn.

Projektet studerar två grammatiska processer i teckenspråsutveckling hos döva barn med särskild inriktning på de barn som har hörande föräldrar vilka alltså lärt sig teckenspråk som främmande språk. Hypotesen är att barnen utvecklar dessa två mönster – rörelseverbens morfologi och rolltagande för anaforisk referens – oberoende av om de återfinns i föräldrarnas teckenspråk. En förutsättning är dock att barnen har någon kontakt med flytande teckenspråk.

Detaljbeskrivning och analys görs av videoinspelat material som omfattar såväl spontana samtal som eliciterade yttranden från döva barn i åldrar mellan två och sju år.

Syftet är att öka kunskaperna om barnsspråkutveckling i allmänhet och på teckenspråk i synnerhet. Resultaten kan få direkt tillämpning i undervisning av föräldrar och andra.

Sune Åkerman, Umeå universitet
250 000 kr.

Dnr 83/99

Levnadsöden – ett tvärvetenskapligt projekt rörande de muntliga källornas relevans i olika former av forskning

Projektets syfte är att med hjälp av intervjumaterial belysa socialhistoriska frågeställningar och urskilja mönstren i de enskilda människornas liv och därigenom försöka visa hur människorna själva utifrån sina individuella upplevelser av händelser och värderingar kan bidra till tolkningen av vår tids historia.

Materialet insamlas genom att statistiskt utvalda personer söks upp för muntliga, bandade intervjuer. Därigenom erhåller man generaliserbart etnologiskt och socialhistoriskt material med tyngdpunkt på sådant som inte normalt beläggs i skriftliga källor. Projektet vill följa upp och vidga de tidigare insamlade "arbetarminnena" i Nordiska museets regi, denna gång med en mer systematisk uppläggning och med användning av modern teknik inkl. databehandling. Insamling och bearbetning skall företas i ett samarbete mellan flera discipliner inom ramen för ett utvecklingsarbete för "oral history". Materialet skall utgöra en kunskapsbank för olika undersökningar i

framtiden, dessutom skall delar av stoffet fungera som underlag för ett antal konkreta forskningsuppgifter.

Tre vetenskapliga komplex skall särskilt belysas av intervjuerna: *Konsumtionssamhället och dess värderingar, invandrarna och deras situation samt familj och hushåll* med särskild hänsyn till det reproduktiva beteendet.

För att satsningen skall få bästa möjliga förutsättningar bör den föregås av ett pilotprojekt varvid uppläggning, genomförande och teknisk bearbetning prövas. Föreliggande ansökan gäller således pilotprojektet.

Inom projektet skall ett databaserat söksystem utvecklas, som kan bli av värde bl. a. för traditionsarkiven. Tvärvetenskaplig inskolning av många studenter på området "oral history" är dessutom en viktig delmål~~s~~sättning. Även om projektet Levnadsöden är ett riksprojekt innebär det samtidigt en välbehövlig injektion för Norrlandsforskningen, som ofta kämpar med en besvärlig käll- och materialsituation.

Martin Gellerstam, Göteborgs universitet
250 000 kr.

Dnr 83/111

Syntaktisk taggning av text (SynTag)

Under senare år har intresset för framtagande och utnyttjande av märkta (taggade) språkliga material ökat starkt, av både teoretiska och praktiska skäl. Det är därför en brist att något syntaktiskt taggat, stort svenskt skriftspråksmaterial ej föreligger i datorläsbar, allmänt tillgänglig form. På Språkdata förfogar man dels över ett välbeskrivet miljonordsmaterial (Press 65), dels har man utfört en pilotstudie med en ny metod för snabb och effektiv syntaktisk taggning. Metoden innebär att de syntaktiska relationerna i texten taggas interaktivt vid textskärm, varefter övriga syntaktiska uppgifter kan påläggas automatiskt genom särskilda program. Det planerade projektet avser taggning av hela Press 65-materialet, varvid de tidigare lexikaliska bearbetningarna därav kan utnyttjas som underlag för de automatiska momenten. Dessutom vinns att den hittills gjorda materialbeskrivningen på ord-, fras- och morfemnivå kan kompletteras på det syntaktiska planet. Det taggade materialet avses lagras på sådant sätt att man, genom att ange ett fåtal sökparametrar, snabbt skall kunna få belägg eller statistik på just de konstruktionstyper man är intresserad av. Den praktiska användbarheten av ett på detta sätt tillgängligt material är självklar, t. ex. på områden som språkundervisning i skolan och den snabbt expanderande text- och ordbehandling. Därtill utgör det färdiga projektmaterialet en naturlig utgångspunkt för vidare allmänlingvistisk och datalingvistisk forskning.

Jan Svartvik, Lunds universitet
111 000 kr.

Dnr 83/161

Textsegmentering för tal

Projektets syfte:

Vi talar inte i meningar på samma sätt som vi skriver i meningar. Det är i själva verket svårt, vissa säger irrelevant, att analysera ledigt, genuint tal i meningar. I stället används begreppet "tone unit", som är ett prosodiskt definierat talsegment men även fungerar som en informationsenhet. Felaktig segmentering resulterar i obegripligt eller i bästa fall onaturligt tal. Talsegmentering är nämligen beroende av grammatiska, semantiska och andra faktorer och följer vissa ännu inte beskrivna regler. Att söka beskriva dessa regler som styr det löpande talets segmentering är projektets yttersta syfte.

Projektets betydelse:

En beskrivning av talsegmenten har direkt tillämpning på framställningen av apparater för automatisk talproduktion och -igenkänning. De tekniska problemen liksom analysen av mindre fonetiska enheter är väl kända i förhållande till de problem som uppstår vid analys av längre avsnitt av löpande tal. Forskning med den bakgrund, språkinriktning, databas och uppläggning som gäller för detta projekt bör vara av direkt värde för framtagningen av förbättrade enheter för text-till-tal-omvandlare, taligenkänning och liknande produkter.

Projektets genomförande:

Analys av segmenten i databasen; framställning av algoritmer för att simulera dessa analyser; utprovning av algoritmerna med text-till-tal-omvandlare; tillämpning av reglerna på skrivet material för automatisk produktion av naturligt tal från skrift.

Stephan Larsen, Stockholms universitet
143 000 kr.

Dnr 83/194

Den engelskspråkiga och den franskspråkiga afrikanska litteraturen, en jämförande studie

Syfte: Att jämföra den engelskspråkiga och den franskspråkiga afrikanska 1900-talslitteraturen med avseende på bl. a. förhållandet till de forna kolonialmakterna; den bild som ges av individens roll i förhållande till kollektivet; kvinnans roll, både som författare och som litterär gestalt; benägenheten att kritisera afrikanska regimer, nutida såväl som historiska; förhållandet mellan val av ämne och val av genre; och den engelsk- resp. franskspråkiga dramatiken ställning visavi dramatik på afrikanska språk.

Dessutom kommer ett försök att göras att utröna orsakerna till den franskspråkiga litteraturens relativa stagnation under senare år, i jämförelse med den dynamiska utvecklingen inom den engelskspråkiga.

Genomförande: 1. Insamlande och studium av samtliga skönlitterära verk av de mer betydande engelsk- och franskspråkiga författarna. 2. Inläsning av såväl översikter över den engelsk- resp. den franskspråkiga litteraturen som studier över enskilda författare från båda språkområdena. 3. Studium av de berörda ländernas historia samt av de socio-politiska förhållandena under de senaste decennierna. 4. Studium av i sammanhanget relevanta icke-litterära texter av de ledande författarna från båda språkområdena. 5. Presentation av forskningsresultaten torde lämpligen ske i form av analys av och resonemang kring de mest representativa verken av de mest representativa författarna.

Љubomir Đurović, Lunds universitet

150 000 kr.

Dnr 83/202

Arkiv för invandrabarns serbokroatiska

Projektet Arkiv för invandrabarns serbokroatiska är en komplettering till JUBA (Hemspråksutvecklingen hos serbokroatisk-/kroatisktalande barn i Sverige i åldrarna 4-18 år), finansierat av HSFR och RJ under åren 1980-1983.

Projektet syftar till att:

1. avsluta den longitudinella materialinsamlingen som påbörjats i JUBA, genom upprepade testningar (med reducerad test) av utvalda tidigare testade barn under ytterligare tre år,
2. enligt den inkörda standarden bearbeta resten av det insamlade materialet och mata in det på data, sköta och eventuellt komplettera befintliga program och förbereda verksamheten för budgetmässig integration med slaviska institutionen vid Lunds universitet,
3. tillhandahålla material och program för forskning och tillämpning (särskilt för lärarutbildning och hemspråksundervisning), finansierat från andra håll.

Projektet Arkiv för invandrabarns serbokroatiska är alltså ett led i en långsiktig koncipierad plan som skall dokumentera och undersöka den språkliga och språksociala utvecklingen av 1960- och 1970-talens jugoslaviska invandring till Sverige.

Gunilla Lindberg-Wada, Stockholms universitet
165 000 kr.

Dnr 83/226

Tradition och förändring i japansk litteratur

Projektets syfte är att belysa den process genom vilken främmande tankegods absorberas i det japanska samhället. Både i äldre tider och i modern tid har införlivandet av ny kunskap och kulturelement utifrån i Japan inte inneburit att det gamla har förkastats eller ersatts av det nya, utan det nya har hela tiden genom en dynamisk process anpassats till det japanska samhället och kulturklimatet, ackumulerats till det gamla och stöpts om i en ny form. Denna selektiva absorptionsprocess är unik för Japan och kunskap om denna är en förutsättning för förståelse av Japans utveckling till en modern stat. Trots detta är denna process föga utforskad.

Genom en komparativ undersökning av några litterära verk från äldre tid, då inflytandet från Kina och Korea dominerade, resp. modern tid, då Europa och Nordamerika övertog rollen som utländsk kunskapskälla och impulsgivare, och sedan jämföra dessa två tidsperioder sinsemellan, vill man definiera och beskriva den genuina japanska tradition i tänkesätt och begreppsbildning som betingar den process genom vilken ny kunskap och kulturelement utifrån integreras i det japanska samhället.

ÖVRIGT

Gunnar Sorte, Sveriges lantbruksuniversitet
30 000 kr.

Dnr 83/59

Anläggningar av betydelse för trädgårdskonsten. En registrering av befintlig dokumentation och initiering och vidareutveckling av ny

Äskade medel avser täcka kostnader för utarbetandet av ett program för ett forskningsprojekt vid institutionen för landskapsplanering, SLU, Alnarp.

Projektet för vilket programhandlingar skall utarbetas har som målsättning att:

- utveckla rutiner för sammanställningar av befintlig dokumenterad information om äldre svenska trädgårdsanläggningar,
- utveckla kriterier som underlag för registreringar av ej dokumenterade anläggningar.

Motivering: Informationen om vad som finns dokumenterat rörande enskilda svenska trädgårdsanläggningar (slottsträdgårdar, herrgårdsanläggningar, stadsparker, allmogeträdgårdar m. m.) är mycket svåröverskådlig. Det finns otvivelaktigt ett stort behov av att inleda ett arbete med att dels söka rutiner för en sammanställning och förslag till sätt att behandla sådan

information, dels att söka tillvägagångssätt för att utveckla ett registreringsförfarande av anläggningar för vilka det är brådskande att göra en dokumentation.

En ökad tillgänglighet i datamaterialet på de två ovan nämnda punkterna har i sig ett stort historiskt värde. Väl så viktiga är de öppningar ett sådant materiel ger för bl. a. mer helhetsbetonade resonemang om strategier för den framtida förvaltningen av detta för Sverige så viktiga kulturarv.

Programarbetet för vilket anslag för tre månader söks har som målsättning att etablera kontakter och samarbete med personer, myndigheter och organisationer som har erfarenheter av informationsregistrering och -behandling inom detta och andra områden inom kulturvården, för att därigenom redovisa ett förslag om i vilken omfattning och inom vilka ramar det kommande projektet bör genomföras.

Lennart Brantgärde, Göteborgs universitet
130 000 kr.

Dnr 83/115

SSD dokumentation – ORVESTO

Kontroll, konvertering och dokumentering av 56 omnibusundersökningar, ca 110 000 respondentsvar, benämnda ORVESTO och utförda vid Testologien AB under perioden 1972–1979. Samlingen är komplett och nyanskaffningsvärdet ligger i storleksordningen 10–20 miljoner. Projektet syftar till att säkerställa ett material användbart för forskningsändamål inom exempelvis litteraturvetenskap, statsvetenskap, sociologi, masskommunikationsforskning. Materialet riskerar eljest att förstöras till följd av att ingen myndighet har ansvar för området utanför universitetsvärlden.

Per Friberg, Sveriges lantbruksuniversitet
45 000 kr.

Dnr 83/148

Programarbete för projekt med titeln Svensk trädgårdskonst – det historiska arvet

Våra äldre trädgårdsanläggningar – både som tillkommit långt tillbaka i tiden, och då i regel som delar av s. k. högreståndsmiljö, och de som i form av stadsparker och begravningsplatser ingått som element i den urbaniserade miljön under 1800-talet – alla dessa kan ses som pregnanta uttryck för en viss periods smak och förmåga. Som sådana utgör de ett kulturarv som måste bevaras.

Hittills har inom vetenskap och kulturminnesvård i huvudsak endast

sporadiska ansträngningar gjorts att dokumentera detta rika material. Den enda samlade aktion som gjorts är Arkitekturminnesföreningens uppmätningar på 1920-talet. Det är därför hög tid att det den gången påbörjade arbetet får en fortsättning, vilket är syftet med denna ansökan. Det gäller då att avgränsa forskningsområdet genom att dels samla redan tillgängligt material och dels att utvälja de nya anläggningar som bör ingå och att därefter organisera fältarbetet.

Arbetarrörelsens arkiv, Stockholm

177 000 kr.

Dnr 83/183

Hjalmar Branting – en forskningsförberedande studie samt källpublikation

Hjalmar Branting är en av de stora 1900-talspolitikerna i både svenskt och utländskt perspektiv. I dag finns det inte någon tryckt vägledning till Brantings stora samling, som förvaras på Arbetarrörelsens arkiv, det har inte heller givits ut några källpublikationer.

Brantings samling är f. n. under uppordnande. Ordnings- och förteckningsarbetet är självfallet en del av institutionens ordinarie arbete. Inom ramen för detta projekt vill man fullfölja detta arbete med en tryckt vägledning och publicering av brev och andra intressanta dokument i urval. Arbetarrörelsens arkiv kommer att samarbeta med historiska institutionen vid Stockholms universitet. Arbetet skall huvudsakligen utföras av fil.dr Martin Grass, som f. n. ordnar samlingen och tidigare forskat inom området.

Vägledningen skall omfatta: – kort levnadsteckning, – kort bibliografi, – kommentar och analys av arkivförteckningen och det på institutionen förvarade materialet, – översikt av arkivmaterial som förvaras utanför institutionen (framför allt i Amsterdam), – lägesbestämning av den hittillsvarande forskningen, – beskrivning av angelägna forskningsuppgifter, både nya och fullföljande av tidigare.

Källpublikationen (erna) fordrar ett omfattande arbete: samlad analys av materialet, urval, kommentar av varje enskilt dokument som publiceras. Det gäller att ur ett stort material välja ut relevanta dokument som både beskriver personen Branting och som kan ge uppfattning om vidare forskningsmöjligheter i skilda ämnen.

B. Statistiska uppgifter angående verksamheten 1965–1983

I följande tabeller redovisas en översikt över anslagens fördelning mellan ämnesområden, dels för år 1983 (tabell 1), dels för hela den tid under vilken fonden varit verksam, 1965–1983, (tabell 12).

Vidare redovisas uppgifter om relationen mellan fortsättningsanslag och nya anslag 1983 (tabellerna 2–3) samt hur fortsättningsanslag och nya anslag

fördelar sig mellan olika fakultetsområden (tabellerna 4–5). Uppgifter om de beviljade anslagens fördelning på olika läroanstalter (motsvarande) lämnas också (tabell 8) liksom deras storlek (tabellerna 6 och 11) och löptid (tabell 7).

Genom att flera projekt, särskilt de som har större omfattning, är av mångvetenskaplig karaktär, är fördelningen på ämnesområden inte helt rättvisande. Projekten har förts till det område som har bedömts vara mest centralt. I stort sett ger tabellerna dock en riktig bild av inriktningen av fondens verksamhet.

Liksom under tidigare år har fondens anslagsgivning koncentrerats på samhällsforskning i vid mening. De ämnen som sammanförts under beteckningen samhällsvetenskap (tabell 1) har fått 62 % av anslagsbeloppet under 1983. För hela perioden 1965–1983 (tabell 12) är motsvarande andel 55 %. De olika ämnenas procentuella andelar varierar givetvis något år från år. Anledningen härtill kan vara att något stort projekt som förts till ett ämne har tillkommit eller slutförts. Skillnaderna är sålunda inte uttryck för någon ändring i fondens anslagspolitik.

Prioriteringen av samhällsforskning tar sig inte endast uttryck i att en stor del av anslagen tilldelas forskningsprojekt inom de ämnesområden som här betecknats som samhällsvetenskapliga. Även vid fördelningen av de anslagsmedel som går till naturvetenskap, humaniora och medicin m. m. ges hög prioritet åt sådan forskning som bedöms vara av speciell relevans för den tekniska, ekonomiska och sociala utvecklingens effekter på individ och samhälle.

Under 1983 beviljades helt eller delvis 229 ansökningar av 479 ingivna. De beviljade anslagen uppgick till drygt 47 milj. kr. medan de avslagna ansökningarna avsåg ett belopp på 83 milj. kr.

Av de beviljade anslagen 1983 är 68 nya och 161 fortsättningsanslag varav 62 getts som slutanslag. De nya anslagens andel av det totalt beviljade beloppet var 28 % och fortsättningsanslagens sålunda 72 %. Endast 16 % av de sökta beloppen för nya anslag 1983 kunde beviljas.

Tabell 1. Ansökningar och beviljade anslag 1983
(Belopp i tusental kronor)

Ämnesområde	Beviljade anslag		Ansökningar		Beviljade anslag i %		
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	av sökt belopp	av sökt antal	per äm- nesom- råde
1. SAMHÄLLSVETENSKAP	130	29 119	254	72 353	40,2	51,2	61,9
1.1 Ekonomisk historia	3	1 166	7	1 752	66,6	42,9	2,5
1.2 Företagsekonomi	6	1 107	34	10 984	10,1	17,6	2,4
1.3 Nationalekonomi	18	4 730	31	8 810	53,7	58,1	10,0
1.4 Kulturgeografi	11	4 080	21	6 707	60,8	52,4	8,7
1.5 Sociologi/Soc. pol.	28	5 884	51	15 059	39,1	54,9	12,5
1.6 Statistik	4	493	5	1 292	38,2	80,0	1,0
1.7 Statskunskap	21	4 602	31	10 508	43,8	67,7	9,8
1.8 Forskning om forskn.	—	—	1	220	—	—	—
1.9 Informationsbehandl.	—	—	2	448	—	—	—
1.10 Pedagogik	8	1 506	21	4 018	37,5	38,1	3,2
1.11 Psykologi	24	4 658	42	10 734	43,4	57,1	9,9
1.12 Juridik/Kriminologi	7	893	8	1 821	49,0	87,5	1,9
1.13 Socialantropologi	—	—	—	—	—	—	—
2. MEDICIN	21	4 345	52	14 483	30,0	40,4	9,2
3. NATURVETENSKAP	15	3 270	33	10 815	30,2	45,5	6,9
4. TEKNIK	4	699	16	6 330	11,0	25,0	1,5
5. HUMANIORA	50	8 704	107	23 555	37,0	46,7	18,5
6. ÖVRIGT	9	928	17	2 341	39,6	52,9	2,0
Summa	229	47 065	479	129 877	36,2	47,8	100,0
Reseanslag. Lönekostn.tillägg och områdesgrupper		1 050					
Summa		48 115					

Tabell 2. Försättningsanslag/nya anslag 1983
(Belopp i tusental kronor)

Typ av ansökan	Beviljade anslag		Ansökningar		Beviljade anslag i %		
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	av sökt belopp	av sökt antal	per an- slagstyp
Försättningsanslag	161	33 915	182	47 556	71,3	88,5	72,1
Nya anslag	68	13 150	297	82 321	16,0	22,9	27,9
Summa	229	47 065	479	129 877	36,2	47,8	100,0

Tabell 3. Fördelning av beviljade anslag 1983

Fortsättningsanslag			Nya anslag	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp
Slutanlag	62	11 286	Planeringsanslag	6 315
Publiceringsgarantier	11	589	Engångsanslag	3 305
Övriga anslag	88	22 040	Övriga anslag	59 12 530
Summa	161	33 915		68 13 150

Tabell 4. Fortsättningsanslag 1983 fördelade efter fakultetsområde (Belopp i tusental kronor)

Fakultetsområde	Beviljade anslag		Ansökningar		Beviljade anslag i %		
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	av sökt belopp	av sökt antal	per fakultetsområde
Samhällsvetenskap	92	21 620	102	29 974	72,1	90,2	63,7
Medicin	14	2 692	17	4 108	65,5	82,3	8,0
Naturvetenskap	8	1 771	10	2 571	68,9	80,0	5,2
Teknik	2	315	2	322	97,8	100,0	0,9
Humaniora	40	6 971	46	10 018	69,6	87,0	20,6
Övrigt	5	546	5	563	97,0	100,0	1,6
Summa	161	33 915	182	47 556	71,3	88,5	100,0

Tabell 5. Nya anslag 1983 fördelade efter fakultetsområde (Belopp i tusental kronor)

Fakultetsområde	Beviljade anslag		Ansökningar		Beviljade anslag i %		
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	av sökt belopp	av sökt antal	per fakultetsområde
Samhällsvetenskap	38	7 499	152	42 379	17,7	25,0	57,0
Medicin	7	1 653	35	10 375	15,9	20,0	12,6
Naturvetenskap	7	1 499	23	8 244	18,2	30,4	11,4
Teknik	2	384	14	6 008	6,4	14,3	2,9
Humaniora	10	1 733	61	13 537	12,8	16,4	13,2
Övrigt	4	382	12	1 778	21,5	33,3	2,9
Summa	68	13 150	297	82 321	16,0	22,9	100,0

Tabell 6. Antal beviljade anslag 1983 fördelade efter anslagsbelopp och fakultetsområde

Anslagsbelopp i tkr	Samhälls- vetensk.	Medicin	Natur- vetensk.	Teknik	Humaniora	Övrigt	Totalt	%
- 100	35	—	2	—	12	4	53	23,1
101 - 300	74	21	11	4	34	5	149	65,1
301 -	21	—	2	—	4	—	27	11,8
Summa	130	21	15	4	50	9	229	100,0

Tabell 7. Antal beviljade slut- och engångsanslag 1983 fördelade efter utsträckning i tid och fakultetsområde

Längd antal år	Samhälls- vetensk.	Medicin	Natur- vetensk.	Teknik	Humaniora	Övrigt	Totalt	%
- 2	4	1	—	—	5	2	12	18,5
2 - 3	10	3	—	1	3	—	17	26,2
4 - 5	13	5	1	1	7	3	30	46,2
6 - 7	1	—	—	—	1	—	2	3,0
8 -	—	3	1	—	—	—	4	6,1
Summa	28	12	2	2	16	5	65	100,0

Tabell 8. Beviljade anslag 1983 fördelade efter läroanstalter
(Belopp i tusental kronor)

Läroanstalt	Antal	Belopp	%
Göteborgs universitet	21	3 849	8,2
Chalmers tekniska högskola	—	—	—
Högskolan i Karlstad	1	397	0,8
Linköpings universitet	8	1 677	3,6
Lunds universitet	29	8 197	17,4
Högskolan f. lärarutbildning i Malmö	2	304	0,6
Högskolan i Kristianstad	—	—	—
Högskolan i Växjö	1	38	0,1
Stockholms universitet	47	9 870	21,0
Karolinska institutet	12	2 546	5,4
KTH	8	1 163	2,5
Handelshögskolan	10	2 816	6,0
Musikhögskolan	1	100	0,2
Högskolan f. lärarutbildning i Sthlm	—	—	—
Umeå universitet	23	3 858	8,2
Högskolan i Östersund	1	120	0,2
Uppsala universitet	42	7 869	16,7
Sveriges lantbruksuniversitet	4	825	1,8
Museer	—	—	—
Vissa statliga institutioner	8	2 147	4,6
Utländska läroanstalter	2	217	0,4
Övrigt	9	1 072	2,3
Summa	229	47 065	100,0

Tabell 9. Anslag till nya projekt i relation till totalt beviljade anslag

År	%
1979	35,7
1980	21,6
1981	27,0
1982	33,1
1983	27,9

Tabell 10. Beviljade anslag i relation till sökta belopp (%)

År	Nya ansökningar	Fortsättningsanslag	Totalt
1979	17,7	84,7	36,0
1980	14,1	79,4	39,7
1981	16,2	69,6	36,8
1982	17,5	68,6	34,9
1983	16,0	71,3	36,2

Tabell 11. Anslagsbeloppens genomsnittliga storlek (tkr)

År	Nya anslag	Fortsättningsanslag	Totalt
1979	136	187	165
1980	135	168	160
1981	155	186	176
1982	168	187	181
1983	193	211	206
1965 - 74			175
- 75			172
- 76			171
- 77			169
- 78			167
- 79			167
- 80			166
- 81			167
- 82			169
- 83			172

Tabell 12. Anslag 1965–1983
(Belopp i tusental kronor)

Ämnesområde	Beviljade ansökningar		Beviljat belopp i % per ämnesområde
	Antal	Belopp	
1. SAMHÄLLSVETENSKAP	1 458	243 601	54,8
1.1 Ekonomisk historia	82	12 085	2,7
1.2 Företagsekonomi	118	16 291	3,7
1.3 Nationalekonomi	164	30 521	6,9
1.4 Kulturgeografi	141	25 861	5,8
1.5 Sociologi/socialpolitik/ social- antropologi	271	45 106	10,1
1.6 Statistik	54	8 569	1,9
1.7 Statskunskap	241	46 097	10,4
1.8 Forskning om forskning	19	1 610	0,4
1.9 Informationsbehandling	16	5 783	1,3
1.10 Pedagogik/psykologi	295	45 926	10,3
1.11 Juridik/kriminologi	57	5 752	1,3
2. MEDICIN	236	46 817	10,5
3. NATURVETENSKAP	190	41 896	9,4
4. TEKNIK	20	3 576	0,8
5. HUMANIORA	614	97 275	21,9
6. ÖVRIGT	69	11 273	2,6
Summa	2 587	444 438	100,0

Innehållsförteckning

Redogörelse	1
A. Nya projekt 1983	9

EKONOMISK HISTORIA

Kris och omvandling i svensk ekonomi under 1800- och 1900-talen 83/144 Olle Krantz/Lennart Schön	9
Skattesystem och ekonomisk stagnation 83/174 Enrique Rodriguez	10

FÖRETAGSEKONOMI

Säsongarbete i Norrlands inland 83/25 Lars Hultkrantz	10
---	----

NATIONALEKONOMI

Kvinnliga civilekonomers och civilingenjörers karriärutveckling 83/64 Sven-Erik Sjöstrand	11
Den svenska kapitalbeskattningen 83/173 Lars Söderström	11
Intertemporala aspekter på underskott i statsbudget, bytesbalans och socialförsäkringssystem 83/197 Assar Lindbeck	12
Skatteforskning 83/200 Ingemar Hansson	12

KULTURGEOGRAFI

Informationsteknologi, företagsorganisation och regionalt sysselsätt- ningsmönster 83/50 Gunnar Törnqvist	13
Vatten och regional utveckling – Vem och vad styr fördelningen av vattentillgångarna inom Motala ströms avrinningsområde? 83/56 Reinhold Castensson	13

SOCIOLOGI/SOCIALANTROPOLOGI

In the footsteps of Sweden 83/2 Jan Sollenius	14
---	----

Redog. 1983/84:21 62

Rättvisa för de äldre: Bedömningar av livsvillkor	
83/20 PL Kjell Törnblom	15

Ungdomar i den nya mediavärlden	
83/63 Sven Windahl	15

Unga lagöverträdare som vuxna	
83/66 Jerzy Sarnecki	16

Paradigmgenombrott och tvärvetenskaplighet i samhällsvetenskaperna	
83/101 Ulf Himmelstrand	17

Kabel-TV i framväxt – studier av ett nytt medium	
83/123 Lowe Hedman	17

Framgång och motgång i dialoger. Människors möjligheter att utbyta komplex information i socialt samspel	
83/137 Per Linell/Karin Aronsson	18

Det sociala beteendets elementära former. En teori om socialitet och responsivitet	
83/152 Johan Asplund	19

Löneförhandlingar i Sverige	
83/178 Tom Burns	20

Handikapp och sexualitet	
83/203 Bo Lewin	20

STATISTIK

The Development of Statistical Models for the Analysis of Social Systems Data	
82/148 Richard Noonan	21

Kvinnors livsfaser	
83/170 Jan Hoem	22

STATSKUNSKAP

Väpnade konflikter och fredlig konfliktlösning	
82/4 Peter Wallensteen	23

Ungdomar och arbete i massmedier	
83/61 PL Göran Hedebo	23

Samhällets organisation och företagens förnyelse	
83/155 Nils Elvander	24

Redog. 1983/84:21 63

Rätten som administrativt instrument	
83/159	Håkan Hydén 25
Politiska strategiproblem under ny kapitalistisk tillväxt	
83/218	Olle Törnquist 25
Fackförbundspressen och kulturen	
83/231 PL	Kristina Wallander 26

PEDAGOGIK/PSYKOLOGI

Psykologisk behandling och klassifikation av tinnitus	
83/16	Lennart Melin 27
Beskrivning av personlighetsorganisation hos anorexia-bulimia nervosa-patienter	
83/36	Kristina Humble/B. E. Roos 27
Handlingar och känslotillstånd	
83/48	Lennart Sjöberg 28
Text-till-tal-omvandling som kommunikationshjälpmedel för handikappade	
83/74 PL	Lars-Göran Nilsson 29
Hjärta och livsstil: Psykologiska förändringsstrategier vid hjärtsjukdom	
83/108	Arne Öhman 29
Tänka om språk, språka om tanke	
83/213	Margit Tornéus 30
Kurativa faktorer inom psykodynamisk terapi	
83/235	Hans Michélsen 31
Economic Change and Alcohol Consumption in Swedish Mortality Rate Changes, 1950-1982	
83/260 PL	Harvey Brenner 31

JURIDIK

Kvinnans rättssäkerhet som målsägande/offer i brottmålsprocessen vid kvinnomisshandel, våldtäkt och därmed närbesläktade brott	
83/53	Ulla Jacobsson 32
Ekonomisk brottslighet - rättssäkerhet och rättsbildning	
83/143	Göran Grosskopf 33
Konkursbos inträde i gäldenärens avtal	
83/217	Torgny Håstad 34

MEDICIN

Kinetiska bindnings- och upptagsstudier av biogena aminer i humana trombocyter – en nervcellsmodell	
82/214	Per Olsson 34
Orsaksfaktorer för lungcancer hos kvinnor i Stockholm, speciellt radonexponering i bostäder och passiv rökning	
83/37	Göran Pershagen 35
Neuropeptider vid depressionssjukdomar – utveckling av analytisk-kemiska metoder	
83/38	Leif Bertilsson 36
Undersökning av samband mellan psykologiska data, hormonnivåer, fettomsättning, koagulation, enzymaktivitet och sjukdomsutveckling inom ramen för projektet: Individuell utveckling och miljö	
83/98	Peter Eneroth 37
Arbetsmiljö och röstbeteende	
83/142	Anders Löfqvist 38
Hjärt- och lungtransplantationskirurgi i Stanford	
83/165	Leif Bergdahl 38
Patogenetiska faktorer för uppkomst av schizofreni	
83/208	Lars Terenius 39

NATURVETENSKAP

Spannmål och mykotoxiner. Metoder för att förhindra eller minska bildning av svampgifter	
81/173	Kenneth Söderhäll 40
Numeriska metoder inom floristisk växtgeografi – en pilotstudie i västra Sverige	
83/55	Per-Arne Andersson 40
Klorerade miljöföroreningar som promotorer i kemisk carcinogenes	
83/154	Ulf G. Ahlborg 41
Det norrländska skogslandskapets dynamik och stabilitet	
83/168 PL	Bengt Pettersson 42
Nedbrytning av kvävehaltiga biopolymerer av proteintyp i olika byggnadsmaterial och dess effekt på inomhusmiljön	
83/177	Zoltan Banhidi/Ann-Christine Albertsson 43
Kemiutställning på Tekniska museet	
83/186	Svenska kemistsamfundet/Tekniska museet 43

Inverkan av kemiska stimuli på rapsbagge, <i>Meligethes aeneus</i> , och skidgallmygga, <i>Dasineura brassicae</i>	
83/255	Jan Pettersson 44

TEKNIK

Kommunikation trots handikapp – tal, symbolspråk och hörsel	
83/31	Gunnar Fant 44

Utveckling av metodik för kliniska mätningar av korrosion hos kombinationer av metalliska tandersättningsmaterial i munhålan	
83/76	Einar Mattsson/Maud Bergman 45

HUMANIORA

Teknikens struktur och dynamik	
82/13	Ingemar Nordin 46

Strindbergs kvinnodramer	
82/224	Margareta Wirmark 46

Kvinnors självbiografier och dagböcker i Sverige	
83/42	Ulla-Britta Lagerroth/Louise Vinge 47

Döva barns teckenspråk	
83/91	Inger Ahlgren 48

Levnadsöden – ett tvärvetenskapligt projekt rörande de muntliga källornas relevans i olika former av forskning	
83/99	Sune Åkerman 48

Syntaktisk taggning av text (SynTag)	
83/111	Martin Gellerstam 49

Textsegmentering för tal	
83/161	Jan Svartvik 50

Den engelskspråkiga och den franskspråkiga afrikanska litteraturen, en jämförande studie	
83/194	Stephan Larsen 50

Arkiv för invandrabarns serbokroatiska	
83/202	Љubomir Đurović 51

Tradition och förändring i japansk litteratur	
83/226	Gunilla Lindberg-Wada 52

ÖVRIGT

Anläggningar av betydelse för trädgårdskonsten	
83/59	Gunnar Sorte 52
SSD dokumentation – ORVESTO	
83/115	Lennart Brantgärde 53
Programarbete för projekt med titeln Svensk trädgårdskonst – det historiska arvet	
83/148	Per Friberg 53
Hjalmar Branting – en forskningsförberedande studie samt källpublikation	
83/183	Arbetarrörelsens arkiv 54
B. Statistiska uppgifter 1965–1983	54

I skriftserien har hittills utkommit:

RJ 1977:1 Arbetsliv, samhällsekonomi och välfärdsutveckling

RJ 1977:2 Lyssna, titta, läsa

RJ 1977:3 Hallå, hallå!

RJ 1978:1 Vart leder tråden?

RJ 1978:2 Hot eller löfte?

RJ 1978:3 Dialog

RJ 1978:4 Tvåvägs kabel-tv och telesammanträden

RJ 1978:5 Tryck på knappen

RJ 1978:6 Attityder till tekniken

RJ 1978:7 Smärta och akupunktur

RJ 1979:1 I kulisserna

RJ 1979:2 Planera numera

RJ 1979:3 Forskning för jämställdhet

RJ 1979:4 Moderna tider

RJ 1980:1 Arbetets värde och mening

RJ 1980:2 Aktuell kvinnoforskning

RJ 1980:3 Arbetslivsforskning

RJ 1980:4 Jämställdhetsperspektiv i forskningen

RJ 1980:5 Kommunikation – trots handikapp

RJ 1980:6 Skatteforskning

RJ 1981:1 Svensk skatteforskning 1919–1979

RJ 1981:2 Kvinnors liv i det svenska samhället

RJ 1982:1 Risken att bli alkoholist

RJ 1982:2 Stick i stäv med vedertagna normer

RJ 1982:3 Att förändra levnadssätt

RJ 1983:1 Women and Men in Swedish Society

RJ 1983:2 Hur klarar vi 1990?

